

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Kateřina Rounová

3. ročník

Obor: Vychovatelství

PŘEDSUDKY A STEREOTYPY O ROMSKÝCH DĚTECH NA VYBRANÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem autorem této bakalářské práce s názvem “Předsudky a stereotypy o romských dětech na vybrané základní škole”. Vytvořila jsem ji samostatně s využitím výhradně zadaných pramenů, literatury a podkladů. Veškeré informace a myšlenky získané z jiných zdrojů jsou v této práci řádně označeny a uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 6. 6. 2024

Kateřina Rounová

Poděkování

Ráda bych využila této příležitosti k vyjádření mé vděčnosti a poděkování mému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D., děkuji za podporu, za poskytnutí cenných rad a směřování při psaní mé práce.

Dále bych ráda upřímně poděkovala svým dětem Ondřejovi, Martinovi, Kateřině a Tadeášovi, mamince za podporu a velkou oporu. Děkuji kolegům ze ZŠ Luže, kteří mi poskytli příležitost realizovat výzkum a věnovali mi svůj drahocenný čas. Všechny tyto příspěvky byly neocenitelným přínosem pro mé výzkumné úsilí.

Anotace

ROUNOVÁ, K., *Předsudky a stereotypy o romských dětech na vybrané základní škole*, Olomouc: Pedagogická fakulta a sociálních studií Univerzity Palackého, 2024.

Bakalářská práce se zabývá zkoumáním problematiky předsudků a stereotypů vůči romským dětem v Základní škole Luže. Zaměřuje se na podobu a četnost výskytu předsudků a stereotypů v myšlení zdejších pedagogických pracovníků. Teoretická část je sestavena z kapitol, které vysvětlují, jaké aspekty mají vliv na jedince a jeho vývoj. Je zde specifikován i vliv okolí na jedince romské národnosti. Praktická část se věnuje kvantitativnímu výzkumu pomocí dotazníku, kde jsou zkoumány předsudky a stereotypizované myšlenkové konstrukty o vlastnostech romských dětí v myšlení pedagogických pracovníků v ZŠ Luže.

Klíčová slova

Předsudky, stereotypy, pedagogové, školní prostředí, kvantitativní výzkum, inkluzivní vzdělávání, romská komunita, vzdělávání, romský jazyk.

Annotation

ROUNOVÁ, K., *Prejudices and stereotypes about Romani children in a particular primary school*, Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2024.

The bachelor's thesis deals with the investigation of prejudices and stereotypes towards Roma children in the Luže Elementary School. It focuses on the form and frequency of occurrence of prejudices and stereotypes in the thinking of local pedagogical workers. The theoretical part is made up of chapters that explain what aspects affect the individual and his development. The influence of the environment on individuals of Roma nationality is also specified here. The practical part is devoted to quantitative research using a questionnaire, where prejudices and stereotyped thought constructs about the characteristics of Romani children in the thinking of pedagogical staff at ZŠ Luže are investigated.

Keywords

Prejudices, stereotypes, pedagogues, school environment, quantitative research, inclusive education, Roma community, education, Roma language.

OBSAH

Úvod.....	5
I. Teoretická část	7
1 Předsudky a stereotypy	7
1.1 Předsudek	7
1.2 Stereotyp.....	7
1.3 Sociální normy	9
2 Výchova z různých úhlů pohledů.....	10
2.1 Výchova z pohledu sociologa.....	14
2.2 Výchova a její styly	16
2.3 Funkce a formy výchovy	18
2.4 Výchovné zásady	20
3 Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost.....	22
3.1 Zásady vzdělávání	24
3.2 Vzdělávání Romů v České republice	25
3.3 Romský asistent pedagoga	26
4 Historie Romů	28
4.1 Romská kultura a romský jazyk	30
II. Praktická část	31
1 Cílová skupina.....	32
2 Výzkumné cíle	33
3 Výzkumné otázky.....	34
4 Postup a realizace výzkumného šetření.....	36
5 Výsledky výzkumu.....	38
6 Závěr výzkumné části	70
Závěr	72
Seznam použité literatury.....	73

Úvod

Předsudky a stereotypy romské výchovy je velmi citlivé a ožehavé téma pro naši společnost. Dnes a denně slycháme o problematickém soužití s Romy. Realitou jsou neustále konflikty mezi minoritou a majoritou, tedy mezi menšinou a většinou. Jedná se opravdu jen o konflikt, není podstatou soužití také vzájemné ignorování? Otázkou zůstává, kde je problém? Proč se situace objevují stále dokola? Odpovědi na tyto otázky budu hledat ve výchově, vzdělávání a studiu historie romské kultury. Prioritou a základem je výchova jedince v rodině, vzdělání, a to jsou základní pilíře problémů a vzniku předsudků a stereotypů. Vychovávají romské rodiny děti jiným způsobem? Dávají dětem jiné hodnoty? Mají nastavené jiné normy chování? Mě by samotnou zajímalo, zda předsudky a stereotypy ovlivňují děti na zdejší škole. Velkou motivací je moje práce na ZŠ v Luži, kde zastoupení romské menšiny na zdejší škole dosáhla 25 % dětí ve třídě. Další otázkou bude, zda se Romové v Luži hlásí k romské národnosti, identifikují se s ní? Národnost je otázkou pocitů každého z nás.

V první kapitole teoretické části jsou vysvětleny pojmy předsudek a stereotyp a jsou zmíněny faktory, které mohou ovlivňovat vnímání a chování jednotlivců a skupin. Druhým tématem práce je výchova. Zde byly zahrnuty různé pohledy odborníků na výchovu a byly popsány sociální a kulturní aspekty, které mohou mít vliv na interakce mezi romskými studenty, pedagogy a školními institucemi. Práce se také věnuje různým stylům výchovy. Jsou zde uvedeny rozdíly nebo podobnosti mezi oficiálními cíli vzdělávání a realitou. Část této kapitoly popisuje výchovné zásady a jejich vliv na chování rodičů, pedagogů a žáků v rámci školního prostředí. V třetí kapitole je kladen důraz na vzdělání, vzdělávání a vzdělanost, je vysvětlen rozdíl a význam těchto pojmů a popsány úlohy asistenta pedagoga ve vzdělání. V poslední kapitole teoretické části je zmíněna historie Romů. Je vysvětleno, jak mohou kultura a tradice ovlivňovat vnímání výchovy a vzájemné vztahy ve školním prostředí.

Praktická část bude věnována výzkumu, který je proveden formou kvantitativního dotazníku a bude účinným nástrojem pro získání kvantitativních dat o postojích, znalostech a zkušenostech pedagogů ohledně romské výchovy. Otázky v dotazníku jsou jasné, jednoznačné a nevyvolávají předsudky. Jsou formulovány tak, aby získané odpovědi poskytovaly relevantní kvantitativní data. Je zaručena anonymita

účastníků a jejich odpovědi jsou zpracovány v souladu s principy důvěrnosti. Jsem přesvědčena, že to podnítl upřímnost a otevřenost ve vyjádření postojů. Zajistila jsem, aby dotazník byl validní a spolehlivý. Připravila jsem si analýzu kvantitativních dat a zpracovala jsem je pomocí kódů a znázornila pomocí grafů.

Porovnáám odpovědi od různých pedagogů. Prozkoumám rozdíly v postojích mezi učiteli různých věkových skupin, délky praxe a pohlaví. Závěrem interpretuji výsledky analýzy v kontextu původních výzkumných otázek a cílů. Výsledky zobrazují hlubší vhled do problematiky předsudků ve vzdělávání.

Tato práce má potenciál přispět k vytvoření inkluzivnějšího vzdělávacího prostředí pro všechny žáky, bez ohledu na jejich etnický původ.

I. Teoretická část

1 Předsudky a stereotypy

1.1 Předsudek

Předsudek je obecně chápán jako předem utvořený názor, očekávání nebo postoj vůči jednotlivcům nebo skupinám lidí bez nutnosti získání konkrétních zkušeností nebo informací. Tento názor může být založen na předchozích zkušenostech, kulturních normách, stereotypních představách nebo jednoduše na nekritickém přijímání informací od ostatních lidí. Předsudek může být pozitivní, negativní nebo neutrální a ovlivňuje, jak jedinec vnímá a reaguje na ostatní. Předsudky mohou být založeny na různých faktorech, včetně etnické příslušnosti, náboženství, genderu, sexuální orientace, věku nebo socioekonomického postavení. Jsou to především zjednodušení, která mohou vycházet z nedostatku informací, nedostatku osobních zkušeností nebo přejímání názorů od okolí.

Předsudky mohou mít různé důsledky. Mohou vést k diskriminaci, stereotypizaci, nespravedlivému ovlivňování rozhodování a vytváření bariér v mezilidských vztazích. Je důležité si být vědom těchto předsudků a pracovat na jejich překonání, protože mohou výrazně ovlivnit společenskou interakci a vyrovnání se s rozmanitostí v komunitě. (Bělík a spol., 2022, s. 20)

1.2 Stereotyp

Stereotyp je zjednodušený, obvykle pevný a často přehnaný obraz nebo představa o určité skupině lidí, založený na předpokladech, tradicích nebo přijímaných normách. Stereotypy jsou vytvářeny myšlenkovými schématy, které slouží k rychlému a efektivnímu zpracování informací, ale často vedou ke zkresleným a generalizujícím pohledům na jednotlivce nebo skupiny. V knize *Romové a stereotypy* výstižně vysvětluje Weinerová pojem stereotyp: „*Stereotypy – ve smyslu představ člověka o ostatních lidech, patří do oblasti sociální percepce (tj. utváření si dojmu o druhých lidech). Sociální percepce podléhá určitým zákonitostem. Lidé mají tendenci uvažovat o ostatních v určitých kategoriích, stereotypech a schématech, zároveň velkou roli zde hrají různé efekty vnímání, jako např. efekt prvního dojmu.*“ (Weinerová, 2014, s. 24)

Hlavní charakteristiky stereotypů zahrnují:

- Generalizace: Stereotypy zahrnují obecné názory nebo charakteristiky, které jsou přisuzovány celým skupinám, aniž by braly v úvahu individuální odlišnosti.
- Pevnost: Stereotypy jsou často odolné vůči novým informacím nebo zkušenostem, což znamená, že mohou být obtížně změnit nebo odstranit.
- Přehánění: Stereotypy mohou zvýrazňovat některé vlastnosti nebo chování, často s přeháněním nebo zjednodušením skutečnosti.
- Přenos z generace na generaci: Stereotypy jsou často předávány v rámci společnosti a mohou být součástí kulturních představ, které se udržují a předávají z generace na generaci.

Stereotypy mohou mít negativní dopad na mezilidské vztahy a mohou vést k diskriminaci a předsudkům. Jejich překonávání vyžaduje otevřenost, porozumění a aktivní úsilí o zpochybňování a měnění stereotypních postojů. Toto úsilí je důležité pro podporu inkluзивity a rozvoj respektu v multikulturním prostředí. Pohled sociologa na stereotypy romské výchovy se obvykle zabývá analýzou sociokulturních faktorů, které ovlivňují vnímání a představy o výchově romských dětí. Sociologové zkoumají, jak společnost vytváří a reprodukuje stereotypy a jaké jsou jejich důsledky pro romskou komunitu. Několik klíčových hledisek sociologického pohledu na stereotypy výchovy v romských rodinách může zahrnovat:

- Kulturní kontext: Sociologové zkoumají kulturní kontext, ve kterém dochází k formování stereotypů vůči romské výchově. To zahrnuje zkoumání tradic, hodnot a postojů ve vztahu k romské komunitě. (Hnilica, 2010)
- Institucionální diskriminace: Studium sociálních institucí, jako jsou školy, zdravotnické zařízení a sociální služby, a analýza toho, jak mohou být tyto instituce zasaženy stereotypy, což může vést k diskriminaci romských rodin.
- Strukturální nerovnosti: Sociologové zkoumají strukturální nerovnosti a socioekonomické faktory, které mohou ovlivňovat výchovu romských dětí. Tato hlediska zahrnují analýzu chudoby, přístupu k vzdělání a zaměstnání.
- Média a veřejné mínění: Zkoumání role médií a veřejného mínění ve formování a udržování stereotypů. Sociologové analyzují, jak jsou romské rodiny zobrazovány v médiích a jak tato reprezentace ovlivňuje vnímání veřejnosti.

- Identita a sebeidentifikace: Sociologové mohou zkoumat, jak vnímání stereotypů ovlivňuje identitu romských jednotlivců a jak se projevuje v jejich sebeidentifikaci.
- Interakce ve společnosti: Sociologové zkoumají každodenní interakce romských rodin s ne-romskou společností a analyzují, jak jsou tyto interakce ovlivněny stereotypy o romské výchově.

Sociologický pohled je interdisciplinární a zaměřuje se na zkoumání sociálních struktur, procesů a interakcí, které formují společenskou realitu. Analýza stereotypů romské výchovy z tohoto pohledu poskytuje hlubší porozumění sociálním a kulturním kontextům, ve kterých se tyto stereotypy vytvářejí a udržují. (Bělík a spol., 2022)

1.3 Sociální normy

Důležité je zmínit i sociální normy, jelikož společnost se podle těchto norem řídí a určuje co je přijatelné, vhodné nebo správné. Tato pravidla mohou být explicitní (např. zákony) nebo implicitní (např. neformální chování a očekávání). Sociální normy se liší v závislosti na kultuře, hodnotách a tradicích dané společnosti. Mezi sociální normy zahrnujeme základní slušné chování, pravidla pro zachování osobního prostoru, očekávání ohleduplné komunikace nebo normy pro rodinné vztahy a role ve společnosti. V knize *Sociální patologie* se píše, že sociální normy související s diskriminací jsou pravidla nebo očekávání, která určují běžné chování vůči příslušníkům určitých sociálních skupin. Tyto normy mohou určovat, jak bychom se měli k těmto lidem chovat nebo jak bychom se jim měli vyhýbat. Například mohou nás učít, jaké vtipy jsou přijatelné vůči různým etnickým skupinám nebo jaké postoje máme zaujmout k lidem na základě jejich pohlaví, rasového původu nebo sexuální orientace. Tyto normy mohou buď podporovat spravedlnost a rovnost, nebo naopak podněcovat nebo tolerovat diskriminaci. Tady můžeme uvést, že každý máme jiné normy, a tudíž vidíme dodržování pravidel každý svým způsobem. (Bělík, Hoferková, Kraus, Antl, Herynková, 2022)

2 Výchova z různých úhlů pohledů

Hned na začátku této kapitoly si položíme otázku: Co to je výchova jako taková? Co to je výchova v romských rodinách? Výchova je proces, který zahrnuje systematické úsilí o formování charakteru, hodnot, dovedností a znalostí jedince nebo skupiny lidí. A výchova v romských rodinách má odlišnosti v tradicích, normách chování, míře integrace a přizpůsobení se okolnímu obyvatelstvu a také v jazyce.

Cílem výchovy je pomoci lidem rozvíjet svůj potenciál, formovat jejich osobnost a připravit je na plné začlenění do společnosti. Výchova má vliv na různé aspekty lidského života, včetně morálního chování, sociálních interakcí, kognitivních schopností a emocionální pohody.

Klíčovými osobami, které se podílejí na výchově, jsou zpravidla rodiče, učitelé, mentoři a další jednotlivci či instituce, které ovlivňují vývoj a vzdělání člověka. Výchova může probíhat v různých prostředích, jako je rodina, škola, náboženské instituce nebo komunitní organizace.

Romské děti jsou vychovávány v prostředí, kde rodina a komunita hrají klíčovou roli. Děti se učí hodnotám, jako jsou úcta ke starším, solidarita a spolupráce. Starší členové romské rodiny a komunity jsou respektováni jako nositelé tradic a znalostí. Mají významný vliv na výchovu a vzdělávání mladší generace. Výchova často probíhá prostřednictvím pozorování a napodobování chování dospělých. Děti se učí praktickým dovednostem a kulturním normám skrze každodenní interakce. Výchova v romských rodinách bývá flexibilní a adaptabilní, což umožňuje dětem získat různé dovednosti potřebné pro přežití a úspěch v různých kontextech, včetně těch, které vyžadují přizpůsobení se měnícím se podmínkám. (Šotolová, 2013)

Výchova může být formální, když probíhá ve školách nebo vzdělávacích institucích, nebo neformální, když se odehrává v každodenním životě, v rodině nebo v komunitě. Hraje zásadní roli při předávání kultur a hodnot mezi generacemi a přispívá k formování společenského řádu a norem. (Čáp, 1996)

Výchova z pohledu historika zahrnuje zkoumání změn a kontinuit v procesu výchovy v průběhu času. Historici studují, jakým způsobem se výchova vyvíjela v různých kulturách, společnostech a historických obdobích. Zaměřují se na různé aspekty výchovy, včetně metod, cílů, institucí a aktérů výchovného procesu. V průběhu historie se měnily normy a očekávání v oblasti výchovy. Historici zkoumají, jaké role hrály rodiny, náboženské instituce, školy a další výchovné prostředí. Analyzují také, jak

se měnily pedagogické metody, vzdělávací systémy a přístupy k výchově. Z historického hlediska je zajímavé sledovat, jak společnost vnímala dětství a mládež, jaké postoje měla k vzdělání a jak se vyvíjely normy týkající se morálního výchovy. Historická perspektiva umožňuje porozumět, jaké faktory ovlivňovaly výchovné praktiky v minulosti a jaké důsledky měly na formování společnosti v dalších generacích. (Werner, 2009)

Pohled psychologa na výchovu se zaměřuje na studium procesu, prostředí a interakcí, které formují osobnost a chování jednotlivce. Psychologie výchovy zkoumá, jaké faktory ovlivňují vývoj dětí a mladistvých a jaké jsou optimální metody pro podporu jejich fyzického, emocionálního, sociálního a kognitivního rozvoje.

- Vývojová psychologie studuje změny v chování, myšlení a emočním projevu jedince během celého životního cyklu. Zkoumá, jak se vyvíjejí schopnosti a dovednosti od dětství až po dospělost.
- Pedagogická psychologie zaměřuje se na proces výuky a učení. Studuje, jakým způsobem jednotlivci získávají znalosti, jaký vliv má učitel na žáky a jaké jsou optimální metody výuky.
- Sociální psychologie zkoumá, jak sociální interakce ovlivňuje chování jedince. V rámci výchovy se zaměřuje na formování sociálních dovedností, vztahů a skupinové dynamiky.
- Kognitivní psychologie analyzuje mentální procesy, jako je vnímání, myšlení, paměť a řešení problémů. V kontextu výchovy se zajímá o kognitivní vývoj a procesy učení.
- Klinická psychologie specializuje se na diagnostiku a léčbu psychických poruch. V rámci výchovy může poskytovat podporu dětem s emočními nebo behaviorálními problémy.

Psychologie výchovy se snaží porozumět individuálním rozdílům mezi jednotlivci a poskytovat rady a intervence, které podporují pozitivní vývoj dětí a mladistvých. Jejím cílem je také identifikovat faktory, které mohou přispět k výchově a vzdělávání ve prospěch celé společnosti. (Petrová, Plevová, 2008)

Výchova z pohledu rodiče zahrnuje soubor hodnot, postojů, metod a interakcí, které rodiče používají při vedení a formování chování svých dětí. Pohled rodiče na

výchovu může být ovlivněn různými faktory, včetně kulturních, náboženských, sociálních a individuálních hodnot. Základními aspekty výchovy z pohledu rodiče jsou:

- **Láska a péče:** Rodiče často věnují mnoho lásky a péče svým dětem. Tato emocionální podpora je klíčovým prvkem pro zdravý emocionální a psychický vývoj dítěte.
- **Hranice a pravidla:** Rodiče nastavují hranice a pravidla, která pomáhají dítěti porozumět společenským normám a očekáváním. Tato pravidla mohou zahrnovat chování, odpovědnost, respekt a další.
- **Vzorové chování:** Děti často kopírují chování svých rodičů. Rodiče jsou tak vzorem pro sociální a morální hodnoty, které dítě přijímá.
- **Kvalitní komunikace:** Je klíčovým prvkem výchovy. Otevřená a respektující komunikace umožňuje dítěti lépe porozumět svým emocím a názorům a pomáhá vytvářet pevné vztahy.
- **Podpora individuality:** Rodiče mohou podporovat individuální rozvoj svých dětí tím, že respektují jejich zájmy, talenty a osobnostní charakteristiky. Podporují také schopnost dítěte rozhodovat a vyjadřovat své názory.
- **Vzdělávání:** Rodiče jsou často primárními vychovateli svých dětí. Poskytují jim základní vzdělání, učí je životním dovednostem a připravují je na samostatnost.
- **Podpora v krizových situacích:** Rodiče jsou oporou svých dětí při zvládání krizových situací a obtíží. Poskytují emocionální podporu a učí je řešit problémy. Každý rodič má svůj vlastní styl výchovy, který odráží jeho hodnoty, osobnost a zkušenosti. Klíčem je najít vyvážený a respektující přístup, který podporuje zdravý vývoj dítěte a vytváří pozitivní vztahy v rodině. (Gordon, 2000)

Pohled pedagoga volného času na výchovu se zaměřuje na aktivity a zážitky, které děti zažívají mimo školní prostředí, zejména v rámci organizovaných volnočasových aktivit a programů. Pedagog volného času má za úkol podporovat celkový rozvoj dětí mimo tradiční vzdělávací prostředí. Zde jsou některé klíčové aspekty výchovy z pohledu pedagoga volného času:

- **Rozvoj dovedností a zájmů:** Pedagog volného času má za úkol identifikovat a podporovat individuální zájmy a dovednosti dětí. Organizuje různé aktivity, které pomáhají dětem rozvíjet svůj potenciál a objevovat nové oblasti zájmu.

- Sociální interakce: Volný čas je často prostředím pro sociální interakce mimo formální vzdělávání. Pedagog volného času podporuje budování sociálních dovedností, učí děti spolupráci, komunikaci a vzájemný respekt.
- Týmová práce: Mnoho volnočasových aktivit zahrnuje týmovou práci. Pedagog volného času pomáhá dětem rozvíjet schopnost spolupracovat v týmu, řešit konflikty a dosahovat společných cílů.
- Sebeurčení a samostatnost: Pedagog volného času podporuje děti v procesu sebeobjevování a rozvoje vlastní identity. Poskytuje prostředí, ve kterém děti mohou rozhodovat o svých aktivitách a přebírat zodpovědnost za své činy.
- Vzdělávání mimo třídy: Volnočasové aktivity jsou příležitostí k neformálnímu vzdělávání. Pedagog volného času může vést aktivity, které rozšiřují znalosti dětí, podporují kreativitu a rozvíjejí kritické myšlení.
- Prevence rizikového chování: Pedagog volného času pracuje na prevenci rizikového chování a podporuje zdravý životní styl. Poskytuje informace o různých tématech, včetně prevence drogové závislosti, bezpečnosti a dalších.
- Rozvoj emocionální inteligence: Pedagog volného času věnuje pozornost emocionálnímu rozvoji dětí. Pomáhá jim porozumět a vyjadřovat své emoce a učí je zvládat stresové situace.
- Inkluzivní přístup: Pedagog volného času může pracovat s dětmi různých věkových skupin, schopností a potřeb. Inkluzivní přístup znamená, že každé dítě má možnost účastnit se aktivit a zažívat úspěchy.

Celkově lze říci, že pedagog volného času hraje klíčovou roli v podporování rozvoje dětí mimo školní vzdělávací prostředí a přispívá k jejich celkovému vzdělávání a osobnostnímu růstu.

Posledním pohledem bude pohled dítěte, tedy pohled vychovávaného, a jeho vnímání. Pohled dítěte na výchovu je ovlivněn jeho osobními zkušenostmi, vnímáním autority, sociálním prostředím a emocionálním rozvojem. Děti mohou mít různé pohledy na výchovu v závislosti na svém věku, osobnosti a životních podmínkách. Vztah dítěte s rodiči a dalšími pečujícími osobami hraje klíčovou roli v jeho vnímání výchovy. Pozitivní interakce, podpora a láska mohou vytvářet bezpečné prostředí pro růst a rozvoj. Děti vnímají autoritu svých rodičů, učitelů a dalších dospělých. Jejich pohled na autoritu může být ovlivněn způsobem, jakým jsou vedeny, a zkušenostmi

s autoritou v minulosti. Děti tráví významnou část svého času ve školním prostředí. Jejich vnímání výchovy je také ovlivněno interakcemi s učiteli, spolužáky a školními pravidly. Výchova je zásadní pro rozvoj sociálních dovedností dětí. Způsob, jakým děti chápou své chování a vztahy s ostatními, může být ovlivněn stylem výchovy, který zažívají. Pro děti je nezbytné, aby cítily emocionální bezpečí a stabilitu. Výchova, která podporuje emocionální růst a pomáhá dětem porozumět jejich emocím a zvládat je, může vést k celkově pozitivnímu vnímání výchovy. Děti mohou vnímat výchovu jako podporu svobody a autonomie, nebo jako omezení. Způsob, jakým jsou vedeny k samostatnosti a rozhodování, může ovlivnit jejich pohled na výchovu. Kultura a rodinné hodnoty mají vliv na to, jak děti vnímají výchovu. Různé rodiny a kultury mohou mít odlišné přístupy k výchově a očekáváním vůči dětem. Každé dítě je jedinečné a má své vlastní potřeby, zájmy a schopnosti. Výchova by měla brát v úvahu individuální rozdíly a respektovat jedinečnost každého dítěte. Celkově lze říci, že pohled dítěte na výchovu zahrnuje celou řadu faktorů a je silně ovlivněn jejich životními podmínkami, mezilidskými vztahy a osobními zkušenostmi. (Lorenzová, 2023)

2.1 Výchova z pohledu sociologa

Celá tato práce má sociální podtext, tudíž se podíváme na výchovu právě z pohledu sociologie. Tento pohled se zaměřuje na studium výchovy jako sociálního procesu, který formuje jedince a jejich chování v rámci společnosti. Sociologové zkoumají, jak výchova přispívá k socializaci jedince, což je proces, při kterém se člověk učí normám, hodnotám a dovednostem své společnosti. Výchova má zásadní význam pro formování sociální identity jedince. Sociologové se zaměřují na různé instituce, které ovlivňují výchovu, jako jsou rodina, škola, náboženské skupiny a další. Tyto instituce fungují jako agenti socializace a ovlivňují, jak jedinci vnímají svět a společnost. Sociologové zkoumají, jaká role autority hraje ve výchově. To zahrnuje studium vztahů mezi rodiči a dětmi, učiteli a studenty a dalšími autoritativními postavami. Autorita je důležitým prvkem v procesu socializace. Výchova přenáší normy a hodnoty společnosti na jedince. Sociologové zkoumají, jak se tyto normy a hodnoty promítají do chování jedinců a jak mohou ovlivňovat společenskou stabilitu. Také zkoumají, jak výchova přispívá k vytváření a reprodukci sociální stratifikace. To

zahrnuje studium vlivu výchovy na sociální nerovnosti a příležitosti jedinců v rámci společnosti. V moderní společnosti je důležité zkoumat, jak výchova pracuje s multikulturalismem a diverzitou (rozmanitost, rozdílnost). Dále zkoumají, jak výchova ovlivňuje vnímání různých kultur a etnických skupin. Sociologové studují, jak se změnila role a očekávání v rámci výchovy v průběhu času. To zahrnuje zkoumání proměn genderových rolí, rodinných struktur a rolí vzdělávacích institucí. V globalizovaném světě jsou sociologové zaměřeni na to, jak výchova reaguje na globální výzvy a jak ovlivňuje formování globálních občanů.

Sociologický pohled na výchovu poskytuje hlubší pochopení toho, jak výchova působí na společnost, a naopak, jak společnost ovlivňuje výchovu. Studie v této oblasti pomáhají identifikovat sociální trendy, nerovnosti a změny ve vnímání výchovy v různých kulturách a kontextech. (Giddens, 2013)

Sociologie výchovy je odvětvím sociologie, které se zaměřuje na studium výchovy a vzdělávání jako sociálních fenoménů. Existuje několik významných osobností, které přispěly k rozvoji sociologie výchovy. Zde jsou někteří z nich:

- Émile Durkheim (1858–1917): Francouzský sociolog Émile Durkheim je považován za jednoho ze zakladatelů sociologie. Jeho práce se zaměřovala na sociální integraci, normy a hodnoty ve společnosti. Durkheim také přispěl k myšlence, že vzdělání hraje klíčovou roli ve formování sociálních vazeb a solidarity.
- John Dewey (1859–1952): Americký filosof, pedagog a psycholog John Dewey byl významným představitelem hnutí pragmatismu. Jeho práce o vzdělávání zdůrazňovala aktivní účast studentů, zážitkové učení a propojení vzdělávání s každodenním životem.
- Max Weber (1864–1920): Německý sociolog Max Weber se zabýval vztahem mezi ekonomikou, kulturou a společností. Jeho práce o byrokracii a sociálním vývoji měla vliv na chápání výchovy jako součásti sociální struktury.
- Pierre Bourdieu (1930–2002): Francouzský sociolog Pierre Bourdieu se zabýval sociálními nerovnostmi a reprodukcí sociálních tříd. Jeho koncepty, jako je kulturní kapitál, symbolická násilí a habitus, byly aplikovány na analýzu výchovy a vzdělání.
- Anthony Giddens (1938): Britský sociolog Anthony Giddens se zaměřuje na teorii strukturace a koncept reflexivní modernity. Jeho práce o modernizaci a

změnách ve společnosti měla vliv na chápání výchovy v kontextu moderních sociálních transformací.

- John Locke (1632–1704): Locke byl anglický filosof a politický myslitel, jehož práce o výchově a vzdělávání ovlivnily pozdější myšlenky týkající se individuálního vlastnictví, svobody a výchovy dětí.

Tyto osobnosti měly různorodé názory a přístupy k sociologii výchovy, a jejich myšlenky zůstávají významnými základy pro současný výzkum ve společenských vědách. (Petrušek, 2011)

2.2 Výchova a její styly

Výchova se v průběhu času a v různých kulturách projevovala různými způsoby a vedla ke vzniku různých výchovných stylů. Výchovné styly odrážejí způsob, jakým rodiče nebo vychovatelé komunikují s dětmi, jakým způsobem jim stanovují pravidla a jakým způsobem reagují na jejich chování. Existují čtyři hlavní výchovné rodičovské styly.

- Autoritativní rodiče se domnívají, že znají potřeby svých dětí a současně stanovují jasné hranice a očekávání. Poskytují jim vedení a podporu, a to prostřednictvím otevřené komunikace a vzájemného respektu. Tím, že dávají dětem prostor pro vyjádření vlastních názorů, podporují jejich sociální dovednosti, samostatnost a sebevědomí.
- Autoritářští rodiče jsou přísní a vyžadují poslušnost. Často kladou důraz na disciplínu a poslouchání bez otázek. Komunikace je jednosměrná, kde rodiče určují pravidla a očekávají jejich dodržování bez diskuse. Děti mohou mít tendenci být poslušné, ale také mohou vykazovat nižší míru sebeúcty a sociálních dovedností a jsou často ovlivněny strachem.
- Permisivní rodiče jsou méně striktní ve stanovování pravidel a jsou spíše tolerantní k chování dětí. Vede to k rozmazlování. Otevřená komunikace, ale může chybět struktura a hranice. Děti mohou mít problémy s disciplínou a řízením impulzů, ale zároveň mohou vykazovat kreativitu a nezávislost.
- A poslední skupinou jsou rodiče, kteří praktikují negativní výchovu, jsou často neangažovaní a nevykazují dostatečnou pozornost k potřebám dětí. Komunikace

a pravidla mohou být neexistující nebo minimální. Děti mohou mít problémy s autonomií, rozvojem sociálních dovedností a vykazovat různé behaviorální problémy. (Gordon, 2000)

Mnoho rodičů praktikuje různé typy výchovných stylů. Výchovný styl může být ovlivněn kulturou, rodinnými tradicemi a individuálními osobnostmi rodičů. Neexistuje jedno univerzální řešení pro výchovu dětí, a každý přístup má své vlastní výhody a nevýhody.

Nyní přejdeme k výchově v pedagogice, kde jsou zkoumány hlediska vztahu mezi pedagogy a žáky, a způsobu, jakým pedagogové formují vzdělávací prostředí a přistupují k vedení a vzdělávání žáků. Vzdělávací prostředí, v němž je výchova realizována, může ovlivnit formování osobnosti žáků, jejich vztahy k učení a postoj k autoritám.

Pedagogové, kteří přijímají demokratický výchovný styl, klade důraz na rovnocenný vztah mezi pedagogy a žáky. Podporují zapojení žáků do rozhodovacích procesů a respektují jejich názory a otevřená diskuse, spolupráce a vytváření demokratického prostředí v učebně.

Liberální pedagogové kladou menší důraz na disciplínu a dodržování pravidel. Konflikty a problémy se snaží řešit prostřednictvím dialogu a vzájemného porozumění. Učitelé jsou flexibilní a přizpůsobují se individuálním potřebám a zájmům žáků. Často využívají aktivizační metody výuky, které podporují kreativitu a samostatnost.

Autokratický učitel má ve třídě absolutní moc a žáci musí respektovat jeho autoritu bez otázek nebo diskuse. Učitel dává jasné a přímé pokyny a očekává, že žáci bez námitek splní. Pravidla jsou striktně stanovena učitelem a jejich dodržování je pečlivě sledováno. Jakékoli porušení pravidel je okamžitě a často tvrdě potrestáno. Žáci mají minimální možnost vyjadřovat své názory nebo se podílet na rozhodování. Učitel rozhoduje o všech aspektech výuky, včetně metod, obsahu a tempa.

Ráda bych zmínila i inkluzivní výchovu, která zdůrazňuje respekt k různorodosti žáků a snahu zajistit, aby vzdělávací prostředí bylo přístupné pro všechny žáky, bez ohledu na jejich individuální potřeby. Poskytování podpory a diferenciaci výuky tak, aby byla zohledněna rozmanitost schopností, dovedností a potřeb žáků. Tento výchovný styl (zážitková pedagogika) zdůrazňuje zapojení žáků do výuky a aktivní účast na vzdělávacím procesu. Pedagogové motivují žáky k zájmu, kreativitě a aktivitě ve výuce.

Vytváření stimulačního prostředí, které podporuje zvědavost, diskusi a týmovou spolupráci. (Lorenzová, 2023)

2.3 Funkce a formy výchovy

A nyní se budeme věnovat výchově a jejím funkcím a také formám výchovy, které mají vliv na formování osobnosti jedince a jeho začleňování do společnosti. Zde jsou některé klíčové funkce výchovy:

- Sociální integrace: Výchova přispívá k začlenění jedince do společnosti, učí ho společenským normám, hodnotám a způsobům chování. Pomáhá budovat jednotu a stabilitu ve společnosti tím, že formuje občanskou identitu a vědomí společných hodnot.
- Osobnostní vývoj: Výchova má klíčový vliv na formování osobnosti jedince. Pomáhá rozvíjet jeho emocionální, intelektuální, sociální a morální schopnosti. Přispívá k utváření jedince jako individuálního bytí s vlastními charakteristikami, hodnotami a dovednostmi.
- Přenos kultury: Výchova zprostředkovává přenos kultury, tradic, jazyka a historie z generace na generaci. Učí jedince o kulturním dědictví a společenských normách. Pomáhá udržovat a přenášet identitu a hodnoty společnosti. Zajišťuje kontinuitu a stabilitu kultury.
- Příprava na život: Výchova poskytuje jedinci dovednosti a znalosti, které jsou nezbytné pro jeho úspěšné fungování v různých oblastech života. Přípravuje jedince na vzdělávání, pracovní život, mezilidské vztahy a další výzvy, které může v průběhu života potkat.
- Rozvoj morálního uvědomění: Výchova hraje klíčovou roli při formování morálních hodnot, etiky a odpovědnosti jedince vůči sobě samému a společnosti. Podporuje vytváření etických postojů, empatie a schopnosti rozlišovat mezi správným a nesprávným chováním.
- Rozvoj sociálních dovedností: Výchova podporuje rozvoj sociálních dovedností, jako jsou komunikace, spolupráce, konflikt řešení a porozumění různorodosti. Přispívá k budování zdravých mezilidských vztahů a schopnosti efektivně komunikovat a spolupracovat s ostatními.

- Podpora sebepoznání: Výchova nabízí příležitosti k sebepoznání a reflexi, což pomáhá jedinci lépe porozumět svým schopnostem, zájmům a hodnotám. Posiluje osobní identitu a přispívá k rozvoji sebevědomí a sebekázně. Tyto funkce výchovy mohou být vzájemně propojeny a ovlivňovat se. Jejich naplnění má významný vliv na formování jedince a jeho interakci se společností.

Výchova může probíhat v různých formách, které zahrnují různé prostředí, metody a cíle.

Níže bych uvedla některé z hlavních forem výchovy:

- Rodinná výchova: Rodina je prvním a nejdůležitějším místem výchovy. Rodiče a ostatní členové rodiny mají klíčový vliv na formování hodnot, chování a osobnosti dítěte. Přenos základních hodnot, rozvoj emocionálních vazeb, poskytování podpory a vytváření bezpečného prostředí pro rozvoj dítěte.
- Školní výchova: Školní prostředí je dalším důležitým místem výchovy. Učitelé a školní systém mají za úkol poskytnout formální vzdělání a připravit žáky na budoucí život. Přenos znalostí, rozvoj kritického myšlení, podpora sociální interakce a rozvoj dovedností nezbytných pro osobní a profesní úspěch.
- Sociální výchova: Sociální výchova probíhá v rámci sociálních skupin a společenství. Může zahrnovat formální i neformální situace, kde jedinec interaguje s ostatními. Rozvoj sociálních dovedností, porozumění společenským normám, zapojení do kolektivu a respektování různorodosti.
- Náboženská výchova: Probíhá v rámci náboženských skupin a institucí. Zaměřuje se na duchovní a morální rozvoj jedince v souladu s náboženskými principy. Přenos náboženských hodnot, rozvoj duchovní dimenze osobnosti a vytváření vztahu k transcenci.
- Kulturní výchova: Zahrnuje vzdělávání v oblasti umění, literatury, hudby a dalších kulturních prvků. Může probíhat ve formálním i neformálním kontextu. Přenos kulturního dědictví, rozvoj estetického cítění, podpora kreativity a rozvoj uměleckých dovedností.
- Mediální výchova: Souvisí s rozvojem mediální gramotnosti a schopnosti kriticky a uvědoměle pracovat s mediálními obsahy. Rozvoj kritického myšlení

k médiím, schopnost rozpoznat manipulativní obsah, a vytváření zdravých vztahů k digitálním technologiím.

- Profesní výchova: Zaměřuje se na rozvoj dovedností, znalostí a postojů nezbytných pro úspěšné působení v pracovním prostředí. Příprava jedince na vykonávání určité profese, rozvoj odborných dovedností a vytváření pracovní etiky.
- Sebevýchova: Jedinec se aktivně účastní svého vlastního vzdělávání a rozvoje. Může zahrnovat čtení, studium, samostudium a osobní reflexi. Rozvoj sebeuvědomění, osobního růstu, sebekázně a schopnosti samostatného učení. (Strouhal, 2013)

Tyto formy výchovy mohou být vzájemně propojeny a doplňovat se, přičemž každá hraje svou specifickou roli v celkovém vývoji jedince.

2.4 Výchovné zásady

Poslední podkapitolu jsem věnovala zásadám výchovy, které považuji za velmi důležitou. Výchovné zásady jsou principy, které slouží jako vodítka pro správný rozvoj a formování osobnosti jedince. Tyto zásady mohou být aplikovány v různých kontextech, včetně rodiny, školy, společnosti a dalších výchovných prostředí.

Uvedla bych některé základní výchovné zásady, které dodržuji i jako máma svých dětí:

- Zásada uznání a respektování jedinečných vlastností, schopností, potřeb a hodnot každého jednotlivce a rozvoj sebeúcty, porozumění vlastní identitě a respekt k odlišnostem u druhých.
- Zásada poskytování lásky, emocionální podpory a péče, které vytvářejí bezpečné prostředí pro růst a vývoj a rozvoj emocionálního pouta, budování důvěry a posilování psychické odolnosti.
- Zásada poskytování nápravy a vedení k odpovědnosti za své činy a učení se důsledkům svých rozhodnutí. Rozvoj morálního uvědomění, schopnosti převzít odpovědnost za své činy a učení se ze zkušeností.

- Zásada dodržování principů spravedlnosti a rovnosti a zacházení s lidmi s respektem a férovostí. Podpora rovných příležitostí, snaha o spravedlnost a omezení diskriminace.
- Zásada aktivního naslouchání druhým, jasná komunikace a porozumění potřebám druhých a podpora otevřené komunikace. Zlepšení mezilidských vztahů, prevence konfliktů a vytváření prostředí vzájemného porozumění.
- Zásada učení se kontrole vlastních emocí, impulzů a chování a rozvíjení schopnosti samoregulace. Zvyšování emocionální inteligence, lepší řízení stresu a zvládání těžkostí.
- Zásada podpory učení, objevování nových znalostí a osobního rozvoje a rozvoj intelektuálních schopností, podpora zvědavosti a zájmu o nové věci.
- Zásada zavádění do hodnotového systému, který zahrnuje etické normy a morální hodnoty a rozvoj etického uvědomění, vytváření hodnotového základu pro rozhodování.
- Zásada přijímání nových myšlenek, kreativita a pružnost v myšlení a podpora inovace, schopnost adaptace a otevřenost různorodým pohledům.
- Zásada vytváření pocitu zodpovědnosti za blaho společnosti a životního prostředí a podpora občanské odpovědnosti, participace a vytváření pozitivního přínosu pro společnost.

Pokud tyto zásady budou dodržovány v různých situacích a prostředích, dojde k celkovému rozvoji osobnosti a sociálnímu chování jedince. (Kopřiva a spol., 2008)

3 Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost

Tato kapitola je věnována těmto třem pojmům cíleně, jelikož jsou důležité pro rozvoj každého jedince. Vzdělávání je proces, kterým jedinec získává znalosti, dovednosti, hodnoty a kompetence prostřednictvím formálního či neformálního učení. Cílem vzdělávání je podporovat celkový rozvoj jednotlivce a připravit ho na aktivní účast ve společnosti. Vzdělávání může probíhat v různých formách a prostředích, jako jsou školy, univerzity, pracovní školení, online kurzy, samostudium a další. Werner v knize *Cikáni* popisuje, jak je důležité brát v úvahu sociální podmínky při edukaci vzdělávání romských žáků. Zdůrazňuje důležitost jeho postavení ve společnosti při vzdělávání, lépe řečeno postavení celé romské komunity. (Werner, 2009)

Mezi základními aspekty vzdělávání bych uvedla znalosti, dovednosti, hodnoty, kompetence. Získávání informací a faktických znalostí na základě studia a průzkumu. Znalosti mohou být teoretické i praktické. Rozvoj praktických schopností a dovedností, které lze aplikovat v různých situacích. Patří sem například jazykové dovednosti, matematické schopnosti, kreativita, kritické myšlení a další. Formování hodnot a etických postojů, které ovlivňují jednání a rozhodování. Vzdělávání hraje roli při formování morálního a etického uvědomění. Získávání komplexních schopností a dovedností, které umožňují efektivní účast jedince ve společnosti. Kompetence mohou zahrnovat mezilidskou komunikaci, spolupráci, řešení problémů a další.

Vzdělávání může být rozděleno do několika kategorií:

- Formální vzdělávání: Organizovaný proces v rámci institucí, jako jsou školy a univerzity. Formální vzdělávání obvykle sleduje určitý kurikulum a vede k získání akademických nebo profesních kvalifikací.
- Neformální vzdělávání: Učení mimo formální školní prostředí, například prostřednictvím kurzů, workshopy, samostudia a dalších aktivit. Neformální vzdělávání může být organizované i neorganizované.
- Informální vzdělávání: Naučení se v průběhu každodenního života, například při práci, při rodinných aktivitách nebo prostřednictvím osobních zkušeností. Informální vzdělávání není explicitně organizované.

Vzdělávání hraje klíčovou roli v rozvoji jednotlivců i společnosti jako celku, a to jak ekonomicky, tak i sociálně. Je klíčovým nástrojem pro dosahování osobního rozvoje, povolání a pro podporu inovací a pokroku ve společnosti.

Ráda bych se zmínila o vzdělávání Romů, které může být ovlivněno různými faktory, a v některých případech může být výzvou. Některé z klíčových aspektů týkajících se vzdělávání Romů mohou být:

- Přístup ke vzdělávání: Někteří Romové mohou mít omezený přístup k formálnímu vzdělávání z důvodu sociálních a ekonomických nerovností, diskriminace nebo geografické izolace.
- Jazyková a kulturní odlišnost: Romové mohou mít odlišný jazyk a kulturní pozadí, což může mít vliv na jejich začlenění do školního prostředí. Bilingvní a multikulturní přístupy mohou přispět k efektivnějšímu vzdělávání.
- Diskriminace a stereotypy: Romští žáci se mohou setkávat s diskriminací a stereotypy ze strany spolužáků, učitelů nebo celé společnosti, což může negativně ovlivnit jejich školní výkony a motivaci.
- Nízká úroveň gramotnosti a vzdělanosti v rodině: Některé romské rodiny mohou mít nižší úroveň gramotnosti a vzdělání, což může ovlivnit i vzdělávání dětí.
- Nízká míra absolvování sekundárního vzdělání: V některých případech může být nízká míra absolvování sekundárního vzdělání mezi romskými studenty výzvou.
- Speciální vzdělávací potřeby: Někteří romští žáci mohou mít speciální vzdělávací potřeby, které vyžadují individuální přístup a podporu.

Ve snaze zlepšit situaci romských studentů v oblasti vzdělání se podnikají různé kroky, včetně implementace inkluzivních pedagogických přístupů, boje proti diskriminaci, podpory bilingvního vzdělávání, což znamená užívání dvou jazyků, a to mateřského a cizího, a posilování partnerství s romskými komunitami. Je důležité, aby vzdělávací systémy reflektovaly potřeby a specifčnosti různých skupin studentů, včetně Romů, a podporovaly jejich rovné příležitosti ve vzdělávání. (Balvín, 2004)

Vzdělání se většinou odkazuje na stav nebo úroveň znalostí, dovedností a kvalifikace, které jedinec získal prostřednictvím vzdělávání nebo jiných forem učení. Jednoduše řečeno vzdělání je výsledek vzdělávání. Tento výsledek obsahuje nejenom akademické znalosti a dovednosti, ale také komplexnější soubor schopností, mezi které patří sociální dovednosti, kritické myšlení, problémové řešení, komunikaci a

mnoho dalších. Vzdělání může být měřeno různými způsoby, včetně akademických zkoušek, hodnocení výkonu v praxi, osobního rozvoje, a uplatnění získaných znalostí a dovedností v reálném světě. Je to proces neustálého růstu a zdokonalování, který má za cíl připravit jednotlivce na úspěšné a produktivní zapojení do společnosti.

Vzdělanost je stav, který charakterizuje úroveň znalostí, dovedností a intelektuálního rozvoje jednotlivce. Vzdělanost není jen o akademických znalostech, ale také o schopnosti kritického myšlení, analytického uvažování, komunikace, spolupráce a adaptace na různé životní situace. Je to schopnost aplikovat znalosti a dovednosti v praxi a neustále se rozvíjet a zdokonalovat. Vzdělanost je důležitým faktorem pro osobní rozvoj a úspěch jednotlivce, ale také pro rozvoj společnosti jako celku. Lidé s vyšší úrovní vzdělanosti mají obvykle lepší příležitosti na trhu práce, jsou schopni lépe porozumět složitým problémům a přispívat k inovacím a rozvoji ve společnosti. (Šotolová, 2013)

3.1 Zásady vzdělávání

Zásady vzdělávání se mohou lišit podle různých vzdělávacích filozofií a systémů, ale několik klíčových zásad je často sdíleno mnoha vzdělávacími institucemi a odborníky. Uvedla bych některé z nich:

- **Inkluzivita:** Vzdělávání by mělo být inkluzivní, což znamená, že by mělo poskytovat rovné příležitosti a přístup ke vzdělání pro všechny studenty, bez ohledu na jejich pohlaví, sociální, ekonomický nebo etnický původ, schopnosti nebo jiné individuální charakteristiky.
- **Rozvoj celé osobnosti:** Vzdělávání by mělo být zaměřeno na rozvoj celé osobnosti studenta, zahrnující nejen akademické dovednosti, ale také sociální, emocionální a fyzický rozvoj.
- **Aktivní participace:** Studenti by měli být aktivně zapojeni do vlastního vzdělávání. Aktivní participace podporuje zájem, motivaci a hlubší porozumění učivu.
- **Rozvoj kritického myšlení:** Vzdělávání by mělo podporovat rozvoj kritického myšlení a analytických schopností. Studenti by měli být schopni hodnotit informace, kriticky zkoumat problémy a formulovat vlastní názory.

- Flexibilita a přizpůsobivost: Vzdělávací systém by měl být flexibilní a schopný se přizpůsobit individuálním potřebám studentů. Různorodost výukových metod a přístupů může podporovat různé učební styly a schopnosti.
- Podpora kreativity: Kreativita a inovace by měly být podporovány jako klíčové prvky vzdělávání. Studenti by měli mít příležitost projevit svou kreativitu a rozvíjet své individuální talenty.
- Etnicita a hodnoty: Vzdělávání by mělo posilovat etické a morální hodnoty. Studenti by měli být podporováni v rozvoji své osobní etiky a odpovědnosti vůči sobě i společnosti.
- Spolupráce a komunikace: Spolupráce a komunikace by měly být důležitou součástí vzdělávacího procesu. Studenti by měli mít příležitost pracovat v týmech, vyjadřovat své myšlenky a naslouchat názorům druhých.
- Lifelong learning: Vzdělávání by mělo podporovat koncept celoživotního učení. Lidé by měli být motivováni ke kontinuálnímu osobnímu a profesnímu rozvoji po celý život.

Tyto zásady mohou být interpretovány a aplikovány různými způsoby v různých vzdělávacích systémech a kulturách. (Lorenzová, 2023)

3.2 Vzdělávání Romů v České republice

Vzdělávání Romů v České republice je dlouhodobě problematickou oblastí s mnoha výzvami a překážkami. Romové čelí řadě strukturálních a sociálních problémů, které ovlivňují jejich přístup k vzdělání. Mezi hlavní překážky patří sociální vyloučení, chudoba, segregace ve školství, nedostatečná podpora ze strany rodiny i školního prostředí a nedostatečné zastoupení Romů v učitelském sboru. Školní segregace je dlouhodobým problémem, který spočívá v neadekvátním začleňování romských dětí do běžných škol. Romové jsou často umístováni do speciálních škol pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami, což vede k jejich sociální izolaci a nižší kvalitě vzdělání. Tento systém segregace je kritizován jako institucionální diskriminace. Dalším problémem je nedostatečná podpora ze strany rodiny. Mnoho romských rodin nemá přístup k informacím o významu vzdělání a nedostatečně podporuje své děti ve školním prostředí. To vede k vysoké absenci ve škole, nedostatečné motivaci k učení a špatným

výsledkům ve škole. Pro zlepšení situace v oblasti vzdělávání Romů je nezbytné podporovat inkluzivní vzdělávací politiku, která zajišťuje rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání pro všechny žáky bez ohledu na jejich etnický původ. To vyžaduje systematické opatření na vládní úrovni, včetně zavedení antidiskriminačních zákonů, zlepšení přístupu k informacím a posílení podpory rodin a škol. (Šotolová, 2013)

Ve vzdělávání Romů v České republice se setkáváme s výzvou tykající se jejich mateřského jazyka. I když je důležité zohledňovat tento jazyk při vzdělávání Romů, existují různé faktory, které brání jeho efektivnímu využití. Patří sem nedostatečná podpora škol a školských systémů, nedostatečně kvalifikovaní učitelé, nedostatek učebních materiálů ve specifických jazycích a nedostatek finančních prostředků určených na podporu vzdělávání v mateřském jazyce. Tyto faktory mohou vést k sociálnímu vyloučení Romů ve vzdělávání a omezení jejich možností dosáhnout úspěchu ve škole. O tom výstižně píše Mertin v knize *Škola pro děti*. Zmiňuje se o úspěchu a neúspěchu dítěte během školní docházky. Častěji se vyskytují děti ohrožené školním neúspěchem v rodinách málo vzdělaných rodičů žijící na hranici chudoby, bydlící na ubytovnách a závislosti na alkoholu. (Mertin, 2019) Aby bylo možno efektivně podporovat vzdělávání Romů, je nezbytné zajistit, aby byly jejich potřeby a specifické jazykové a kulturní pozadí respektovány a integrovány do vzdělávacích programů a politik.

3.3 Romský asistent pedagoga

Neodmyslitelnou součástí dnešního vzdělávání je asistent pedagoga. Asistent pedagoga je člověk, který poskytuje pedagogickou podporu učitelům a žákům ve školním prostředí. Jejich role se může lišit podle potřeb konkrétní školy nebo žáka. Asistent pomáhá žákům s různými potřebami v učení, může poskytovat individuální podporu žákům. Může pracovat na podpoře sociálního a emocionálního rozvoje žáků. Mohou vést skupinové aktivity zaměřené na rozvoj komunikačních dovedností, spolupráce a řešení konfliktů. Asistenti mohou pomáhat s administrativními úkoly, přípravou vzdělávacích materiálů a organizací školních událostí. Asistent může být spojovacím článkem mezi školou, rodiči a dalšími partnery ve vzdělávání. Celková úloha asistenta je poskytovat podporu a asistenci učitelům s cílem vytvořit inkluzivní a podpůrné prostředí pro vzdělávání a rozvoj žáků. Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických

pracovnících odstranil rozdíl mezi pojetím asistenta pedagoga z řad majority a romského asistenta pedagoga. Asistent pedagoga v tomto zákoně je zařazen mezi pedagogické pracovníky. Předpoklady pro přijetí na místo pedagoga je mít 18 let, mít středoškolské vzdělání v oboru pedagogickém anebo akreditovaný kurz. Romský asistent pedagoga se na našich školách vyskytuje velmi zřídka. Záleží to na konkrétních podmínkách jednotlivých škol a regionů. Některé školy mohou mít v rámci svých inkluzivních programů a podpory žáků s různými potřebami asistenty romského původu, kteří pomáhají romským žákům v integraci do školního prostředí, zajišťují individuální podporu při vzdělávání a komunikaci s rodinami. (Šotolová, 2013)

4 Historie Romů

Historie Romů sahá až do Indie, odkud se jejich předci vydali na dlouhou cestu přes Blízký východ a Persii do Evropy. První písemné zmínky o přítomnosti Romů v Evropě pocházejí ze 14. století, kdy se začali objevovat v západních a středních částech kontinentu. Romové čelili různým formám diskriminace a pronásledování po celou svou historii v Evropě, což vedlo k jejich sociálnímu vyloučení. První vlna Romů se rozprostřela téměř po celém území Evropy, kde někteří zůstali usazeni, zatímco jiní setrvali v kočovných komunitách. Často se stávalo, že Romové indického původu smísili své zvyklosti s místními tradicemi kočovníků, což vedlo k různorodosti mezi skupinami Romů. Tato smíšená kultura Romů se objevila již od 16. století na Britských ostrovech a v dalších částech Evropy. Romové v severní a západní Evropě získali tak specifický charakter, který se odlišoval od zvyků původních Romů v Indii. Další vlny migrace následovaly po té první. V 16. a 17. století se Romové přesunuli na Kypr z Turecka.

Během 19. století dorazili do Itálie z Maďarska. Během 2. světové války uprchli Romové do Itálie ze Slovinska a Chorvatska. V 60. letech 20. století prošla Evropou další vlna Romů z Jugoslávie. Ve Francii se druhá vlna objevila na konci 19. století. Tyto migrace přinesly do různých částí Evropy různorodost romských komunit a kultur.

Po skončení 1. světové války nebylo o romských komunitách v českých zemích v odborné literatuře příliš mluveno. Navíc Romové v této oblasti nebyli tak významní jako na Slovensku. Z evidence pohybu romských skupin, která byla zavedena v Čechách v roce 1924, víme, že se jednalo především o skupiny potulných řemeslníků, jako byli brusiči, opraváři deštníků a také skupiny provozující kolotoče a houpačky a loutková divadla. Tato skutečnost naznačuje pestrou škálu profesí a činností, kterými se Romové zabývali.

Během 2. světové války zažili Romové jedno z nejkrutějších období své historie. Po nástupu Adolfa Hitlera k moci v Německu začal tamní režim provádět rasovou politiku, která Romům přisoudila podobný status jako Židům, byli považováni za občany druhé třídy. Nacistický režim je označoval za rasově nebezpečné pro německý národ a od samého začátku existence Národněsocialistické strany Německa byli Romové systematicky pronásledováni a diskriminováni.

Konec 2. světové války představuje historický zlom v postavení a vývoji Romů v naší společnosti. Romové čeští a moravští se po válce vraceli z koncentračních táborů,

avšak počet těchto rodin byl pouze minimální. Na Slovensku se Romové vraceli z pracovních táborů, přičemž příslušníci olašských Romů, tehdy kočovných, se většinou vrátili k tradičnímu kočovnému způsobu života. V prvních letech po válce byl pohyb migrujících Romů velmi nekontrolovaný, kvůli nedostatkům v evidenci obyvatelstva, možnostem překračování hranic a obecnému pohybu lidí různých národností, kteří se vraceli z koncentračních táborů přes území Československa.

V roce 1952 byl v Československu přijat osmibodový program převýchovy Romů, který měl za cíl jejich začlenění do společnosti a zmírnění jejich sociální situace. Dovolím si citovat Evu Šotolovou v knize *Vzdělávání Romů*, kde píše obsah těchto bodů: „1. Zapojení do řádného pracovního poměru a ubytování v místě bydliště 2. Kontrola správnosti vyplacení mezd. 3. Zvýšený dohled nad docházkou do školy a zajištění umístění cikánských dětí do předškolních zařízení. 4. Výchova ostatního obyvatelstva, již se má dosáhnout odstranění zbytků rasové diskriminace. 5. Odstranění všech projevů diskriminace v úředním styku a ve veřejném životě při likvidaci negramotnosti 6. Zapojení uvědomělých občanů – Cikánů do převýchovného procesu 7. Řádná evidence cikánského obyvatelstva 8. Usazení kočovných Cikánů.“ (Šotolová, 2013, s. 33)

Dalším mezníkem pro Romy byl rok 1958, kdy byl schválen zákon č. 74/1958 Sb., o trvalém usídlení kočovných a polokočovných osob. Od této doby se akceptuje koncepce sociální asimilace Romů. Tato koncepce měla za cíl začlenit romskou komunitu do většinové společnosti tak, aby se Romové stali nedílnou součástí celkového uspořádání. V osmdesátých letech byla převažujícím myšlením snaha o integraci romského obyvatelstva do většinové společnosti. Navzdory této snaze byli však Romové stále často izolováni od zbytku společnosti, což ztěžovalo jejich další rozvoj ve všech oblastech života. Tato izolace měla různé příčiny, včetně sociálních, ekonomických a kulturních faktorů. Romové často žili ve vyloučených komunitách s nedostatečným přístupem k základním službám jako je vzdělání, zdravotní péče a zaměstnání. Docházelo k diskriminaci Romů ve většinové společnosti, což ještě ztěžovalo jejich začlenění.

Po roce 1989 demokratické zřízení umožnilo zviditelnit romskou problematiku a do popředí se dostala otázka bydlení, zaměstnanosti, nízké vzdělanosti, vysoké porodnosti, kriminality, spolupráce s úřady, rasové nesnášenlivosti. V současné době životní podmínky Romů v Česku jsou velmi různorodé a mohou se výrazně lišit v závislosti na konkrétních okolnostech a regionu. Někteří Romové jsou integrováni do

většinové společnosti, mají zaměstnání, vzdělání a stabilní bydlení. Nicméně mnoho Romů stále čelí výzvám spojeným s chudobou, nezaměstnaností, nedostatečným bydlením a diskriminací. (Šotolová, 2013)

4.1 Romská kultura a romský jazyk

Romská kultura je bohatá a rozmanitá, ačkoli se může lišit mezi jednotlivými romskými komunitami a regiony. Mezi kulturu řadíme jazyk, hudbu a tanec, dále sem patří kulturní zvyky a rituály. Romská kultura má také bohatou tradici výtvarného umění, které se projevuje v ručních pracích, malbě, vyšíváních látkách a jiných řemeslných dovednostech. Rodina je v romské kultuře základní jednotkou a má významný vliv na život jednotlivce. Tradičně se očekává, že členové rodiny budou spolupracovat a podporovat se navzájem. Náboženské přesvědčení Romů může být různorodé, s důrazem na různé formy křesťanství, islámu nebo tradiční romské náboženství. Romové jsou roztroušeni po celém světě a přispívají k rozmanitosti a bohatství světového kulturního dědictví. (Šotolová, 2013)

Romský jazyk, známý také jako romština, vznikl jako indoevropský jazyk příslušníků Romského etnika, kteří původně pocházeli ze severozápadní Indie. Romové, kteří migrovali z Indie do Evropy v průběhu staletí, přinesli s sebou svůj jazyk, který se postupně vyvíjel a adaptoval na nová prostředí a kontakty s jinými kulturami a jazyky.

Přesné datum vzniku romského jazyka není známo, protože jeho vývoj byl postupný a probíhal během dlouhého časového období. Romština má složitou historii a je ovlivněna různými jazyky, s nimiž Romové přicházeli do kontaktu během svých migrací po Evropě. Mezi tyto jazyky patří například hindština, perština, řečtina, turečtina, rumunština, bulharština, maďarština a další.

Romský jazyk není homogenní a existuje mnoho dialektů, které se liší podle regionu a komunity. Romové používají romštinu jako svůj primární jazyk pro komunikaci v rámci své komunity, ale mnozí z nich jsou také vícejazyční a používají jiné jazyky v závislosti na svém geografickém a sociokulturním kontextu. V knize *Cikáni* Werner popisuje, jak romský jazyk je jedním z nejvýznamnějších etnických charakteristik. Zdůrazňuje, jak pedagogickém systému je důležitá podmínka, kterou by měli pedagogové při vzdělávání romských žáků respektovat. (Werner, 2009)

II. Praktická část

Kvantitativní a kvalitativní výzkum jsou dva odlišné přístupy používané ve vědeckém výzkumu. Oba přístupy mají své specifické charakteristiky, výhody a omezení.

Kvantitativní výzkum se zaměřuje na měřitelné data a kvantifikaci jevů. Používá statistické metody pro analýzu a interpretaci dat. Často se využívají standardizované dotazníky, experimenty nebo pozorování s pevnými kritérii. Cílem je získat numerická data a statistiky, které umožňují kvantitativní analýzu. Identifikuje vzory, vztahy nebo trendy ve velkých souborech a generalizaci výsledků na celou populaci. Výhodou je objektivní a systematický přístup. Schopnost generalizace na celou populaci. Snadná reprodukovatelnost a porovnatelnost výsledků. Omezení je v omezeném prostoru pro pochopení kontextu a hlubšího výkladu. Může nedostatečně zachytit složitost sociálních a kulturních jevů a závislost na kvalitním navržení otázek a výroků nebo experimentálních podmínek.

Kvalitativní výzkum je metodologický přístup vědeckého zkoumání, který se zaměřuje na hloubkové porozumění jevům, procesům nebo situacím. Kvalitativní výzkum se zabývá slovy, obrázky, popisy a interpretacemi. Jeho hlavním cíle je porozumět složitosti lidských myšlenek, pocitů, motivací a chování. Metody kvalitativního výzkumu zahrnují například rozhovory, pozorování, analýzu obsahu. Tyto metody umožňují zkoumat kontext, interakce a subjektivní interpretace zkoumaných jevů. Je často využíván v sociologii, psychologii, antropologii, pedagogice a dalších společenských vědách. (Chráška, 2016)

Já jsem si vybrala kvantitativní výzkum dotazníkem. Budu zkoumat analýzu na základní škole v Luži, kde jsem i zaměstnaná jako pedagog volného času a asistent pedagoga.

1 Cílová skupina

Ve světle rostoucího významu vzdělávání a pedagogických praktik se můj výzkum zaměřuje na specifickou skupinu jednotlivců, a to jsou učitelé Základní školy Luže. Tento výzkum vznikl s cílem hloubkově porozumět přístupům, postojům a praktikám pedagogického personálu a zjistit, zda se předsudky u nich objevují. Učitelé mají klíčovou roli v utváření vzdělávacího prostředí a formování budoucnosti našich žáků.

ZŠ Luže je konkrétní prostředí mojí studie, je významným místem vzdělávání, kde pedagogové každodenně čelí výzvám spojeným s výchovou a vzděláváním dětí. V tomto kontextu se věnuji zkoumání různých aspektů, jako jsou výchovné postupy, komunikační strategie, motivace žáků a dalším, které ovlivňují výsledky vzdělávání a celkovou atmosféru ve škole. Základní škola leží v okrese Chrudim. Historie této školy je velmi stará. Sahá až do dob Karlových, kde byla nazývána „škola na zámku“. Byl zde vzděláván i Albrecht z Valdštejna. V současné době základní škola spravuje 2 budovy, jedna budova je 1. stupeň na ulici Žižkova a druhá budova s ředitelstvím je na ulici Komenského. Základní škola vyučuje děti z Luže a přilehlých spádových obcí. Základní škola má 9 ročníků, 4 oddělení družiny, školní klub a vlastní jídelnu. Tato škola vzdělává 25 % romských dětí. Zaměstnává 26 učitelů.

Cílem mého výzkumu jsou předsudky a stereotypizované myšlenkové konstrukty o vlastnostech romských dětí v myšlení pedagogických pracovníků, kteří s těmito romskými dětmi pracují, a poskytnout hloubkové a komplexní pochopení praktik, hodnot a postojů učitelů ZŠ Luže v oblasti vzdělávání. Chci identifikovat klíčové aspekty, které ovlivňují jejich práci, a zjistit, jaké strategie jsou využívány k dosažení vzdělávacích cílů a k podpoře celkového rozvoje žáků.

Stereotypizované myšlenkové konstrukty se týkají systematického a generalizovaného zkreslování myšlení nebo postojů jednotlivců vůči určitým skupinám lidí. Stereotypy jsou předpřipravené, zjednodušené představy nebo očekávání spojená s konkrétními skupinami, často založenými na předsudcích nebo předpokladech. Tyto myšlenkové konstrukty mohou ovlivňovat chování jednotlivců a vedou ke generalizaci, což znamená, že jednotlivci přiřazují stejné nebo podobné vlastnosti všem členům dané skupiny. Odbourání stereotypů může přispět k vytvoření otevřenější, inkluzivnější a spravedlivější společnosti.

2 Výzkumné cíle

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda na zdejší škole existují předsudky a stereotypy mezi učiteli. Budu zkoumat předsudky a stereotypizované myšlenkové konstrukty o vlastnostech romských dětí v myšlení pedagogických pracovníků, kteří s těmito dětmi pracují.

Dílčí cíle:

- a) Zaměstnanecký profil – analyzovala jsem délku zaměstnání pedagogů na škole a zjistila jsem, jak se pedagogové identifikují vzhledem k pohlaví. Kategorizovala jsem pedagogy do věkových skupin.
- b) Práce s dětmi – posoudila jsem očekávání ohledně výsledků práce dětí ve vztahu k příslušnosti k určité skupině.
- c) Jazyková bariéra – vyhodnotila jsem postoj k jazykové bariéře a jejímu vlivu na vzdělávání romských žáků.
- d) Sociální a rodinné aspekty – posoudila jsem očekávání týkající se sociálního prostředí rodiny romských žáků. Zjistila jsem názory na finanční zátěž spojenou s učebními pomůckami.
- e) Chování a návyky – posoudila jsem očekávání týkající se chování, porušování školních norem a hygienických návyků romských žáků.
- f) Inkluzivní vzdělávání – posoudila jsem postoj k inkluzi a různorodosti mezi žáky. Zjistila jsem obavy nebo výzvy spojené s diverzitou, včetně etnické příslušnosti.
- g) Příprava na výuku – posoudila jsem očekávání týkající se přípravy na výuku ve třídě s romskými žáky. Zhodnotila jsem postoj k používání aktivizačních metod a spolupráci s asistentem pedagoga.
- h) Očekávání od romských žáků – posoudila jsem očekávání týkající se výkonu romských žáků a případných předsudků ze strany kolegů.

3 Výzkumné otázky

Dotazník jsem vytvořila z výroků, které jsem rozdělila do 6 oblastí. Na úvod dotazníku jsem nastínila situaci. Modelová třída o 20 dětech, z toho 5 romských dětí. V první části byly kladeny otázky na věk, délku zaměstnání, pohlaví a na místo výkonu práce, myšleno na 1. stupeň nebo 2. stupeň. Ostatní oblasti se týkají nízké úrovně vzdělání a nevzdělanost, kriminality, sociální závislosti, xenofobie a nesnášenlivosti, pracovní neschopnosti, předsudků a stereotypů. **Cílem** výzkumného šetření je zjistit, zda na zdejší škole existují předsudky a stereotypy mezi učiteli.

1. oblast

- Jako dlouho pracujete na zdejší škole?
- Jak se identifikujete vzhledem k pohlaví?
- Do které věkové skupiny patříte?
- Pracujete s dětmi na: 1. stupni nebo 2. stupni?

2. oblast

- Očekáváte nižší výsledky práce dětí?
- Vnímáte jako překážku ve vzdělávání romských dětí to, že není český jazyk jejich mateřský jazyk?
- Při výuce ve skupinové práci zapojujete romské děti cíleně do všech skupin?

3. oblast

- Očekáváte časté porušování školního řádu a jiných norem?
- Předpokládáte odmítání své autority?
- Očekáváte zvýšený výskyt závislosti na návykových látkách?

4. oblast

- Předpokládáte sociálně slabé prostředí rodiny?
- Očekáváte sáhodlouhé vybírání financí za učební pomůcky?
- Očekáváte problémové jednání s rodiči?
- Předpokládáte špatné rodinné zázemí?
- Očekáváte nedodržování základních hygienických návyků?
- Předpokládáte zvýšený výskyt parazitů?

5. oblast

- Ztotožňujete se s inkluzí?
- Vnímáte různorodost mezi žáky?
- Máte obavy nebo výzvy v souvislosti s diverzitou (různé rasy, etnické příslušnosti) ve školním prostředí?
- Kdybyste měli volbu třídy, vybrali byste si třídu bez diverzity?

6. oblast

- Když víte, že máte hodinu v této třídě, je pro vás příprava na vyučování náročnější?
- Očekáváte více přípravy pomůcek a vzdělávacího materiálu?
- Očekáváte ve třídě pomalejší tempo?
- Očekáváte záškoláctví?
- Zařadíte do výuky více aktivizačních metod?
- Oceníte ve třídě přítomnost a spolupráci asistenta pedagoga?

7. oblast

- Považujete za obtížné pracovat s romskými žáky?
- Zaregistroval/a jste předsudky vůči romským žákům ze strany kolegů?

4 Postup a realizace výzkumného šetření

Realizace výzkumu pomocí dotazníku vyžaduje pečlivou přípravu. Výzkumné šetření bylo realizováno formou distribuce dotazníků, jejichž cílem bylo ověřit přítomnost jednotlivých indikátorů stereotypizace přístupu k romským dětem ve výpovědích jejich účastníků – pedagogů na zdejší škole.

Respondenti byli vyzváni, aby k jednotlivým navrženým charakteristikám klimatu v podobě výroků přiřadili vlastní hodnocení, dle čtyřstupňové hodnotící škály od ANO (respondent s daným tvrzením rozhodně souhlasí, domnívá se, že daným tvrzením je možné charakterizovat klima) po NE (respondent s daným tvrzením naprosto nesouhlasí). K výrokům je přiřazeno hodnocení známkou od 4 – Ano po 1 – Ne. Tyto známky budou hlavním kritériem sledování hodnocení jednotlivých oblastí zkoumání klimatu a bude na jejich základě možné porovnat stav hodnocení klimatu v jednotlivých skupinách či sledovat případný vývoj v hodnocení na základě realizovaných opatření bez ohledu na měnící se počet respondentů v jednotlivých skupinách.

Vzor kódů (bodů)

Kód 4

Kód 3

Kód 2

Kód 1

Na základě přidělených kódů (bodů) dle míry souhlasu respondenta s daným výrokem bylo ke každému výroku vypočítáno hodnotící skóre (průměrná bodová hodnota vypočítaná z výroků).

Uvedené hodnotící skóre slouží k rychlé orientaci a vzájemnému porovnání výroků a umožní také případné opakování měření.

Vzor škály:

4,00 – 3,50	3,49 – 2,50	2,49 – 1,50	1,49 – 1,00
ANO	Spíše ANO	Spíše NE	NE

Měření klimatu školy bylo zaměřeno na následující oblasti:

- Hodnocení zaměstnaneckého profilu
- Hodnocení nízké úrovně vzdělání a nevzdělanosti
- Hodnocení kriminality
- Hodnocení sociální závislosti
- Hodnocení xenofobie a nesnášenlivosti
- Hodnocení pracovní neschopnosti
- Hodnocení předsudků a stereotypů

Odrazem dat získaných prostřednictvím empirického výzkumu je následující část výzkumné zprávy, která popisuje výsledky empirického šetření a podává také jejich interpretaci.

5 Výsledky výzkumu

Výzkum probíhal v období od 19. 2. 2024 do 29. 2. 2024 formou dotazníku prostřednictvím Google Formuláře. Oslovila jsem respondenty ZŠ Luže. Z oslovených 26 učitelů odeslalo svou odpověď 22 dotazovaných. Základem dotazníku byla modelová třída (třída dětí o počtu 20 dětí, z toho 5 romských dětí). Na začátek pro vysvětlení jsem uvedla dva pojmy:

Sociální skupina:

Romské dítě se nachází v rámci sociální skupiny, která zahrnuje jeho rodinu, romskou komunitu a širší společnost. Tato sociální skupina může mít vliv na život romského dítěte ve mnoha ohledech.

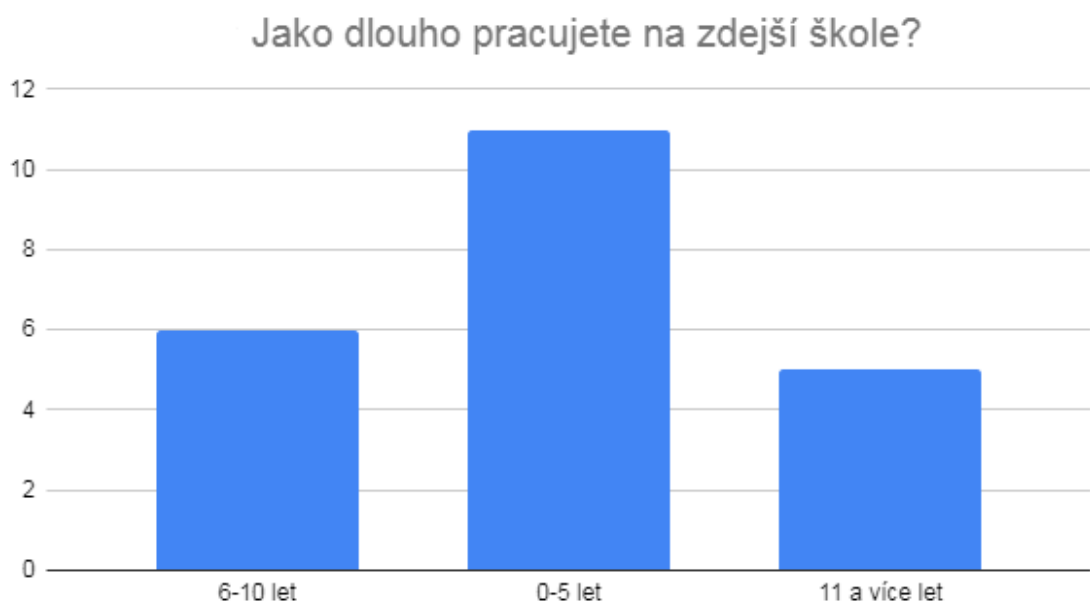
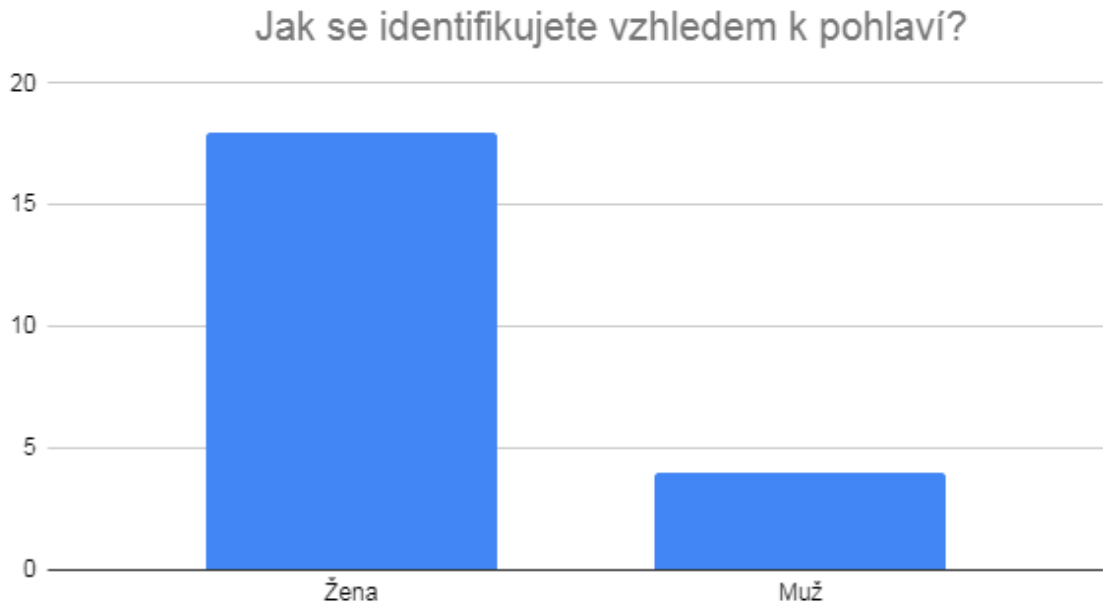
Etnická příslušnost:

Romské dítě je jedinec náležící k romské etnické skupině, což je etnická menšina, která je rozšířená v Evropě a dalších částech světa, má svou vlastní kulturu, tradice a historii. Toto může odkazovat na konkrétní etnickou identitu, nezávisle na sociálních rolích.

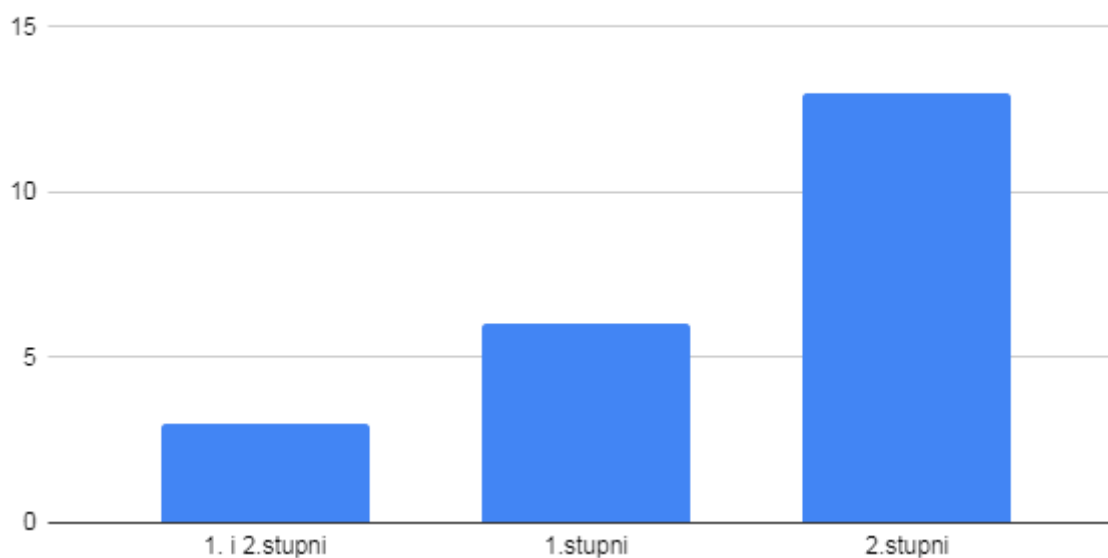
Dotazník obsahoval 28 otázek v 7 oblastech. Respondenty jsem oslovila přes školní e-maily. Výsledky jsem viděla ve Formuláři a byly anonymní. Posléze jsem výsledky vyhodnotila v grafech a pomocí tabulek.

1. oblast

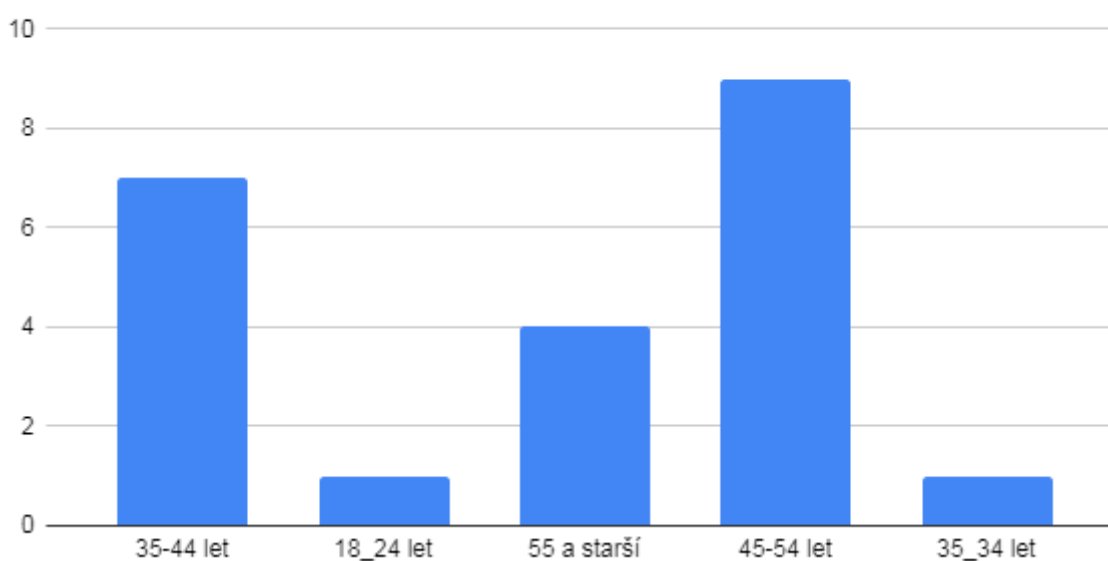
Týká se zaměstnaneckého profilu. Z šetření vyplývá, že na zdejší škole pracuje více žen než mužů s délkou praxe 0 – 5 let a ve věku 45 – 54 let.

Pracujete s dětmi na:

Do které věkové skupiny patříte?

V první oblasti zaměstnaneckého profilu vyplývá z šetření, že na zdejší škole pracuje více žen než mužů. Nejvíce zastoupení mají učitelé s praxí 0-5 let, ale značné procento má také praxi 6-10 let a 11 a více let. Věkově jsou nejčastěji zastoupeni učitelé ve věku 45-54 let, zatímco věková skupina 18-24 let má nejmenší zastoupení. Jsou zde učitelé, kteří vyučují na obou stupních, přičemž většina respondentů učí na druhém stupni.

2. oblast

Nízká úroveň vzdělanosti a nevzdělanost

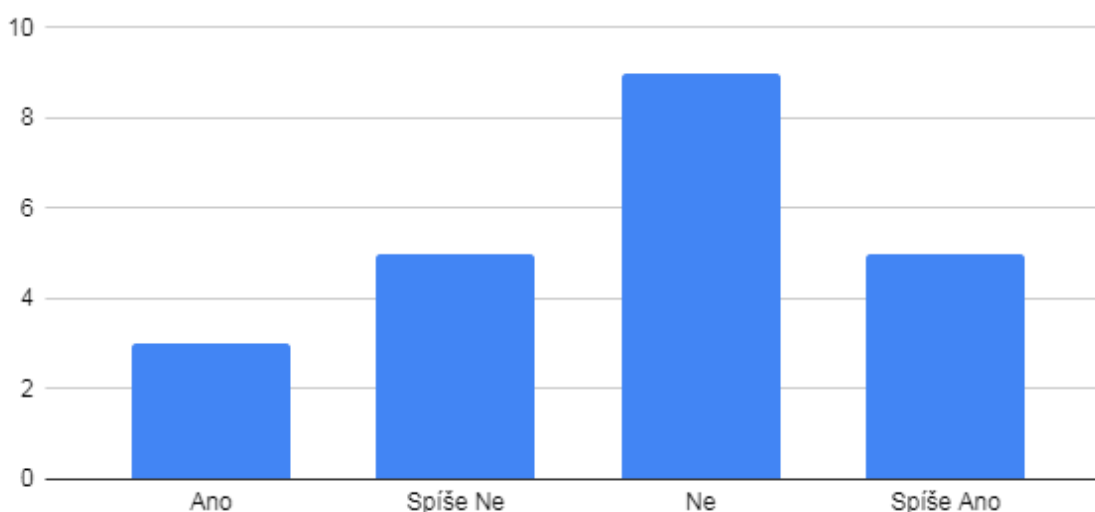

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	0	0
Spíše ANO	3	11	33
Spíše NE	2	5	10
NE	1	6	6
		Celkem	49:22
		(1,50 – 2,49)	2,23

Výsledek

Na otázku „Očekáváte nižší výsledky práce dětí?“ vyplývá z šetření, že **SPÍŠE NE**.

Vnímáte jako překážku ve vzdělávání romských dětí to, že není český jazyk jejich mateřský jazyk?

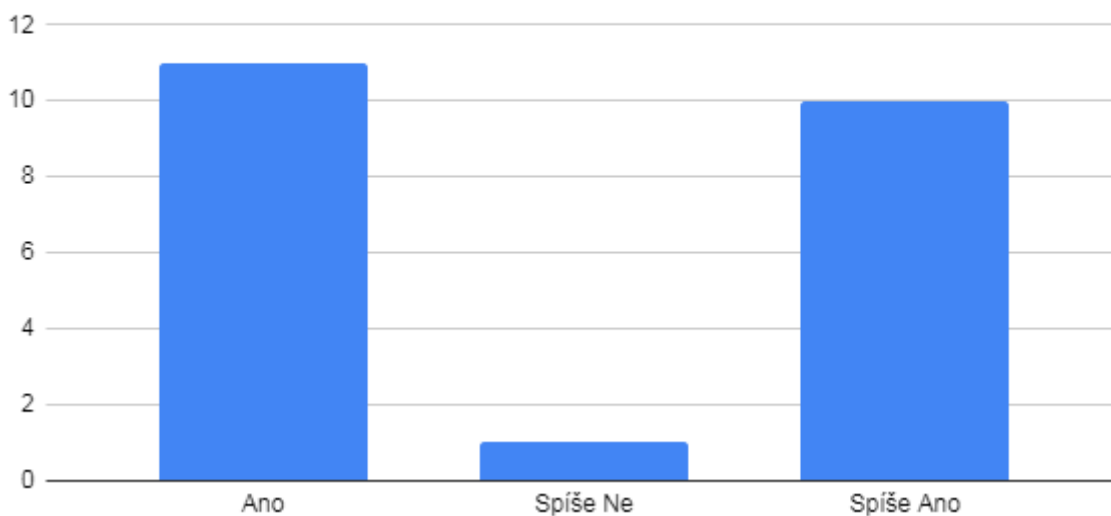

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	3	12
Spíše ANO	3	5	15
Spíše NE	2	5	10
NE	1	9	9
		Celkem	46:22
		(1,50 – 2,49)	2,09

Výsledek

Na otázku „Vnímáte jako překážku ve vzdělávání romských dětí to, že není český jazyk jejich mateřský jazyk?“ vyplývá z šetření, že **SPÍŠE NE**.

Při výuce ve skupinové práci zapojujete romské děti cíleně do všech skupin?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	11	44
Spíše ANO	3	10	30
Spíše NE	2	1	2
NE	1	0	0
		Celkem	76:22
		(2,50 – 3,49)	3,45

Výsledek

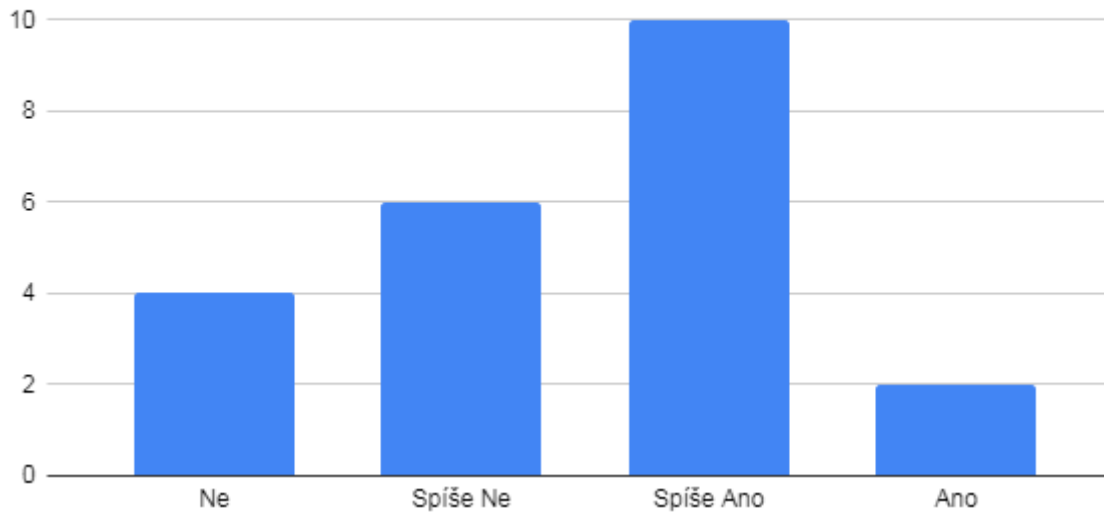
Na otázku „Při výuce ve skupinové práci zapojujete romské děti cíleně do všech skupin?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Ve druhé oblasti se výzkum zaměřil na hodnocení nízké úrovně vzdělání a nevzdělanosti prostřednictvím tří otázek. V první otázce, zda učitelé očekávají nižší výsledky práce, se z šetření ukázalo, že učitelé nižší výsledky spíše neočekávají, přičemž ani jeden respondent neodpověděl, že očekává nižší výsledky. V druhé otázce, která zkoumala, zda rodný jazyk žáků představuje překážku ve vzdělávání, se zjistilo, že respondenti jazykovou bariéru nepovažují za zásadní problém. V třetí otázce, zda učitelé při skupinové práci cíleně zapojují romské děti do všech skupin, se ukázalo, že učitelé inkluzi podporují.

3. oblast

Kriminalita

Očekáváte časté porušování školního řádu a jiných norem?

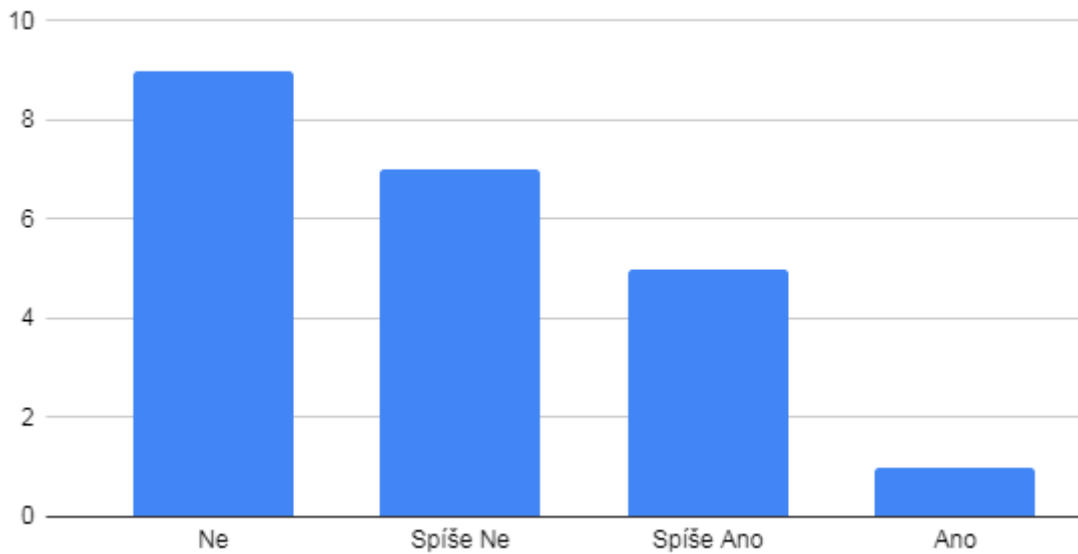

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	2	8
Spíše ANO	3	10	30
Spíše NE	2	6	12
NE	1	4	4
		Celkem	54:22
		(1,50 – 2,49)	2,45

Výsledek

Na otázku „Očekáváte časté porušení školního řádu a jiných norem?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE.**

Předpokládáte odmítání své autority?

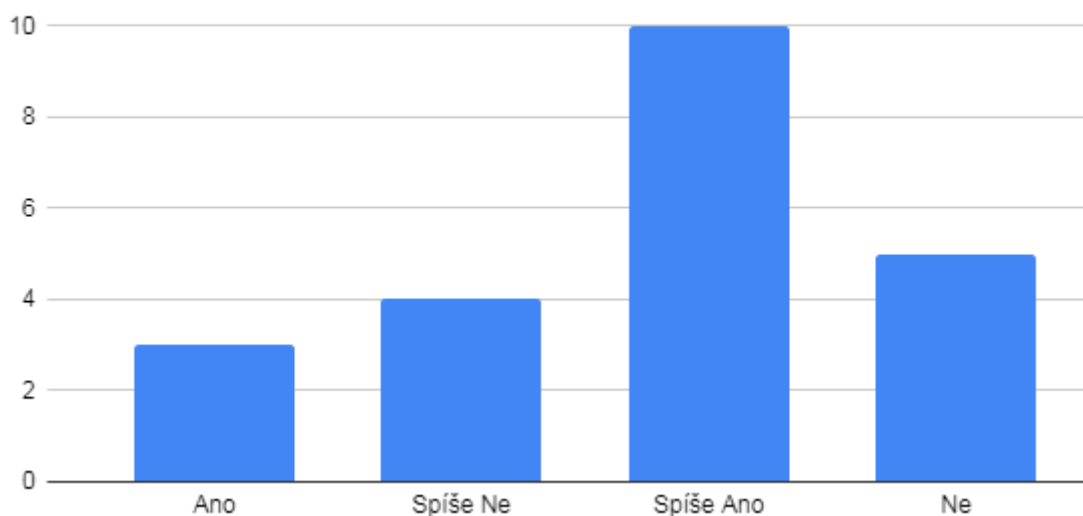

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	5	15
Spíše NE	2	7	14
NE	1	9	9
		Celkem	42:22
		(1,50 – 2,49)	1,91

Výsledek

Na otázku „Očekáváte odmítání své autority?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Očekáváte zvýšený výskyt závislosti na návykových látkách?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	3	12
Spíše ANO	3	10	30
Spíše NE	2	4	8
NE	1	5	5
		Celkem	55:22
		(2,50 – 3,49)	2,50

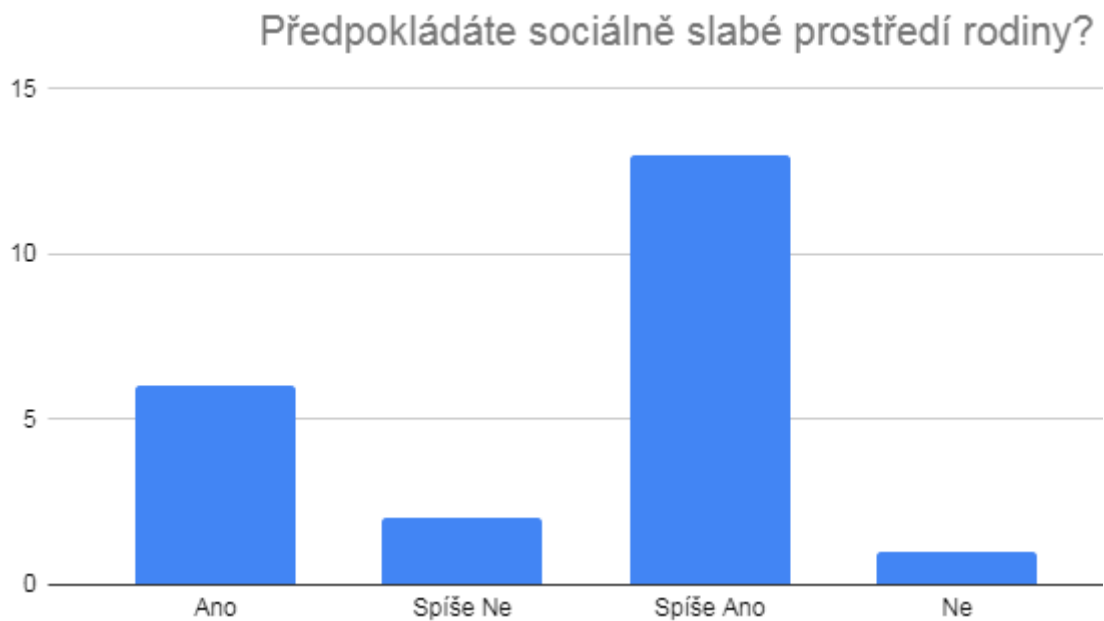
Výsledek

Na otázku „Očekáváte zvýšený výskyt závislosti na návykových látkách?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Ve třetí oblasti se výzkum soustředí na kriminalitu a obsahuje tři otázky. První otázka zkoumá, zda učitelé očekávají časté porušování školního řádu, z výsledků vyplývá, že spíše ne. Druhá otázka se zabývá tím, jestli učitelé předpokládají odmítání své autority, a výsledky opět ukazují, že to neočekávají. Třetí otázka se týká očekávání zvýšeného výskytu závislosti na návykových látkách, v tomto případě výsledky naznačují, že učitelé problémy s možnou závislostí na návykových látkách očekávají.

4. oblast

Sociální závislost

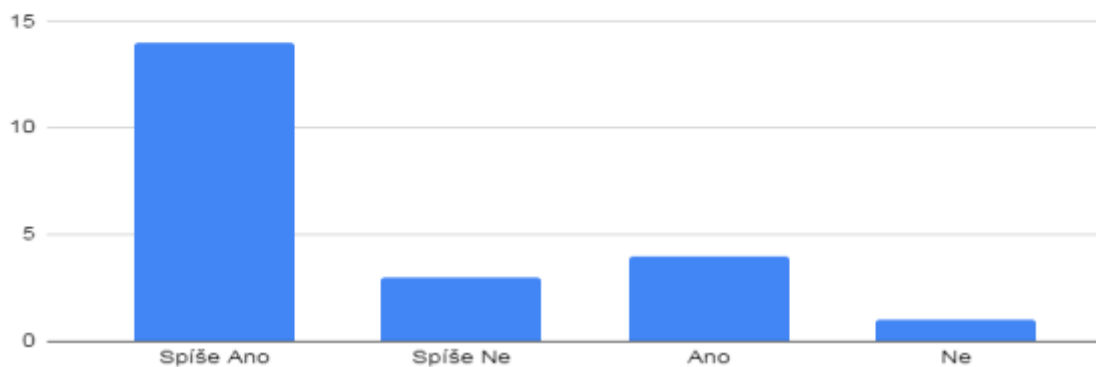

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	6	24
Spíše ANO	3	13	39
Spíše NE	2	2	4
NE	1	1	1
		Celkem	68:22
		(2,50 – 3,49)	3,09

Výsledek

Na otázku „Předpokládáte sociálně slabé prostředí rodiny?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Očekáváte sáhodlouhé vybírání financí za učební pomůcky?

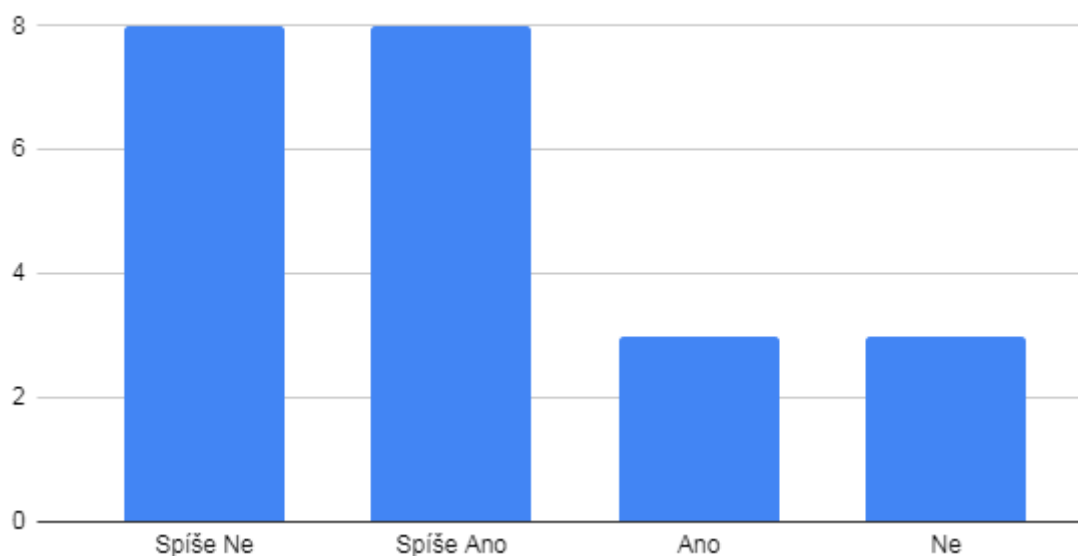

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	4	16
Spíše ANO	3	14	42
Spíše NE	2	3	6
NE	1	1	1
		Celkem	65:22
		(2,50 – 3,49)	2,95

Výsledek

Na otázku „Očekáváte sáhodlouhé vybírání financí za učební pomůcky?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Očekáváte problémové jednání s rodiči?

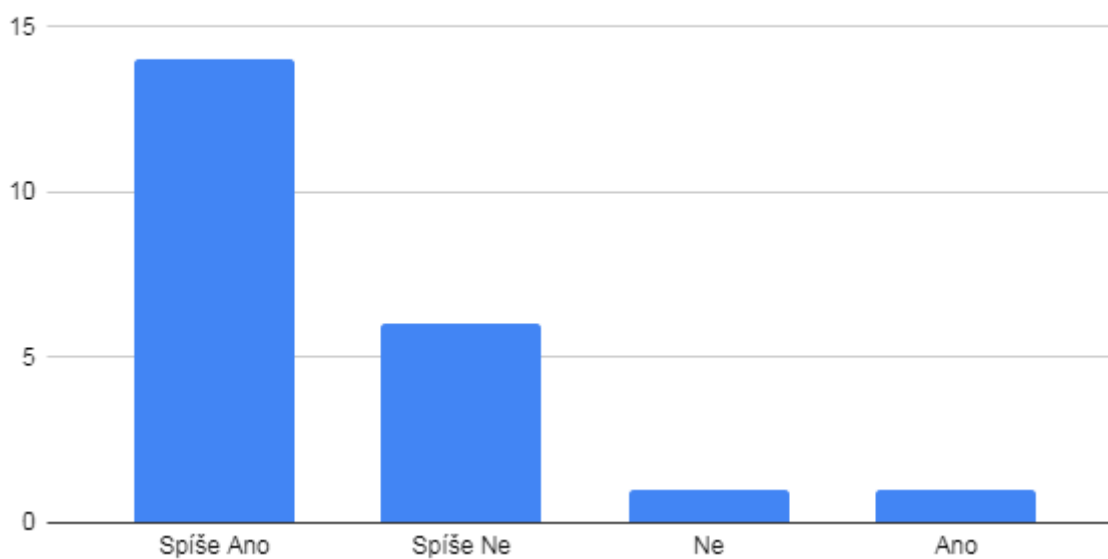

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	3	12
Spíše ANO	3	8	24
Spíše NE	2	8	16
NE	1	3	3
		Celkem	55:22
		(2,50 – 3,49)	2,50

Výsledek

Na otázku „Očekáváte problémové jednání s rodiči?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Předpokládáte špatné rodinné zázemí?

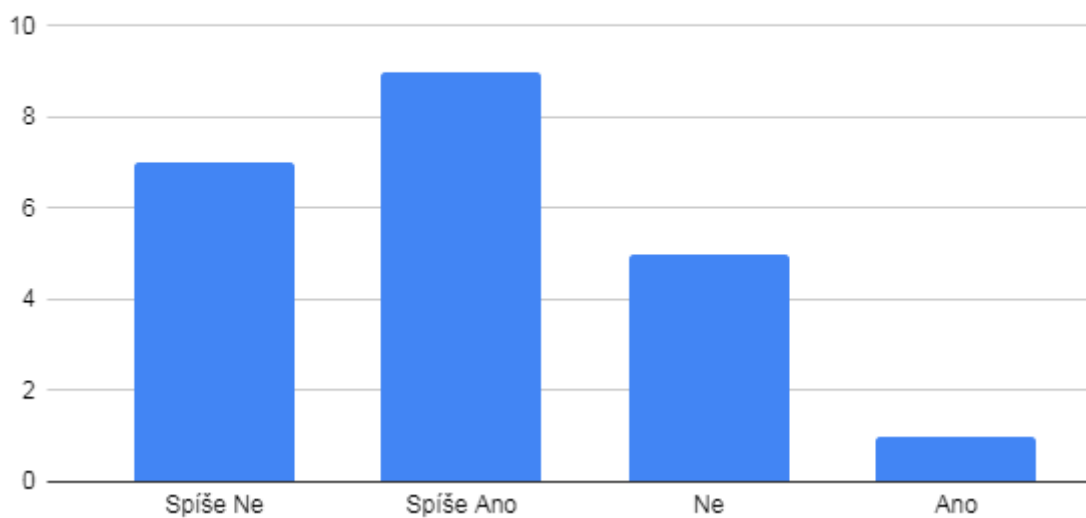

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	14	42
Spíše NE	2	6	12
NE	1	1	1
		Celkem	59:22
		(2,50 – 3,49)	2,68

Výsledek

Na otázku „Předpokládáte špatné zázemí rodiny?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Očekáváte nedodržování základních hygienických návyků?

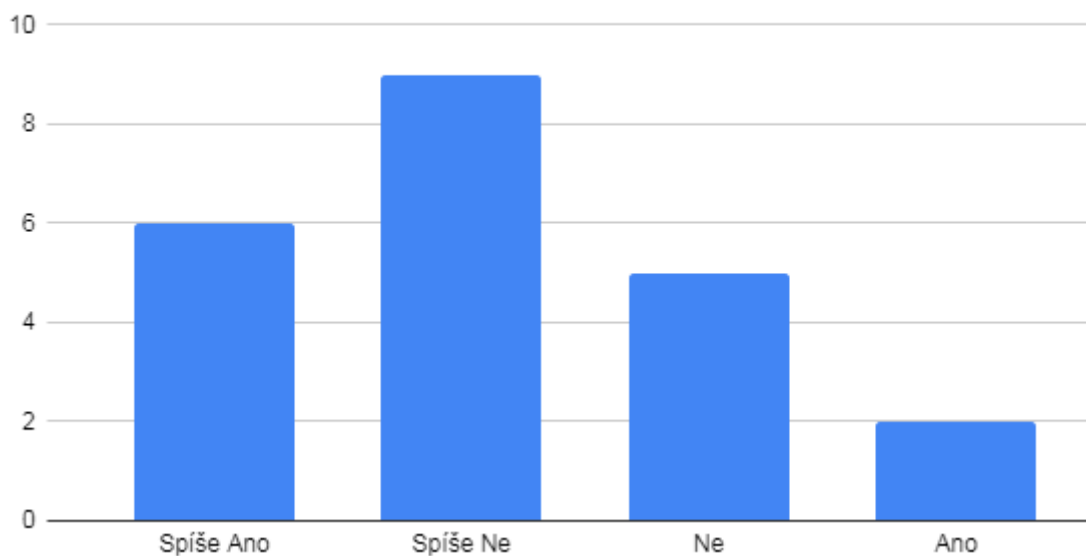

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	9	27
Spíše NE	2	7	14
NE	1	5	5
		Celkem	50:22
		(1,50 – 2,49)	2,27

Výsledek

Na otázku „Očekáváte nedodržování základních hygienických návyků?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Předpokládáte zvýšený výskyt parazitů?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	2	8
Spíše ANO	3	6	18
Spíše NE	2	9	18
NE	1	5	5
		Celkem	49:22
		(1,50 – 2,49)	2,23

Výsledek

Na otázku „Předpokládáte zvýšený výskyt parazitů?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Čtvrtá oblast výzkumu se zaměřuje na sociální závislost prostřednictvím šesti otázek. Z první otázky, zda učitelé předpokládají sociálně slabé prostředí rodin, vyplývá, že většina očekává problémy spojené se sociálním zázemím rodin. Pouze jeden z 22 respondentů uvedl, že nepředpokládá sociálně slabé prostředí. Z druhé otázky, týkající se obtíží s vybíráním financí na učební pomůcky, vyplývá, že učitelé očekávají určité problémy. Třetí otázka odhaluje, že učitelé mají obavy z problémového jednání s rodiči. Čtvrtá otázka ukazuje, že učitelé mají obavy ze špatného rodinného zázemí. V páté otázce se ukazuje, že učitelé spíše neočekávají nedodržování základních hygienických návyků. V šesté otázce, týkající se zvýšeného výskytu parazitů, šetření naznačuje, že učitelé tyto obavy spíše nemají.

5. oblast

Xenofobie a nesnášenlivost

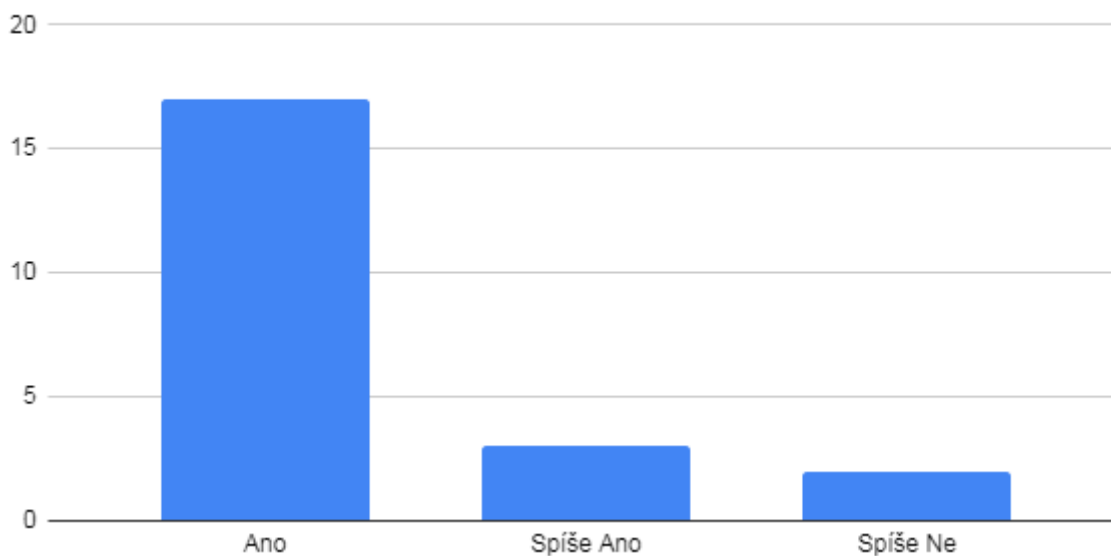

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	4	16
Spíše ANO	3	8	24
Spíše NE	2	7	14
NE	1	3	3
		Celkem	57:22
		(2,50 – 3,49)	2,59

Výsledek

Na otázku „Ztotožňujete se s inkluzí?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Vnímáte různorodost mezi žáky?

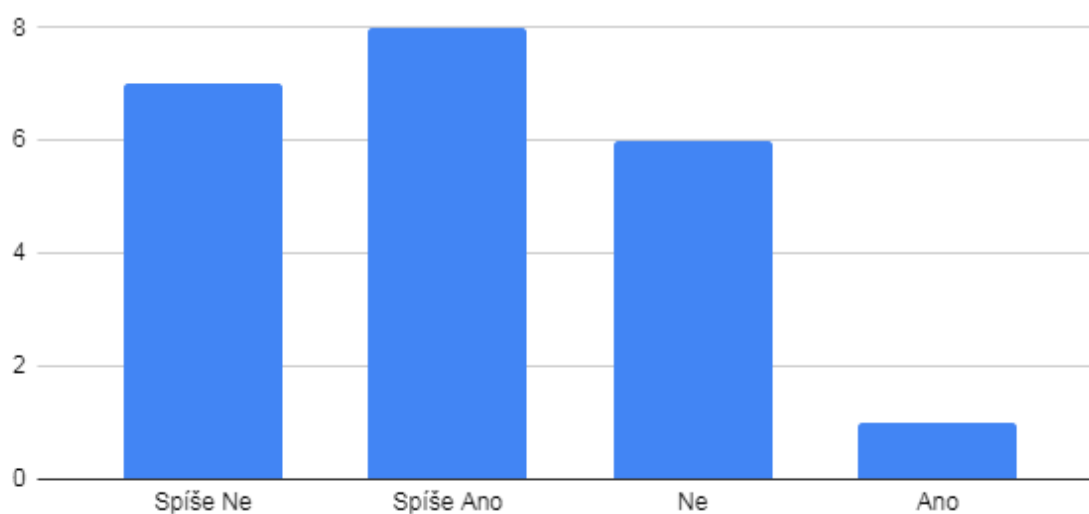

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	17	68
Spíše ANO	3	3	9
Spíše NE	2	2	4
NE	1	0	0
		Celkem	81:22
		(3,50 – 4,00)	3,68

Výsledek

Na otázku „Vnímáte různorodost mezi žáky?“ vyplývá z šetření **ANO**.

Máte obavy nebo výzvy v souvislosti s diverzitou(různé rasy, etnické příslušnosti) ve školním prostř...

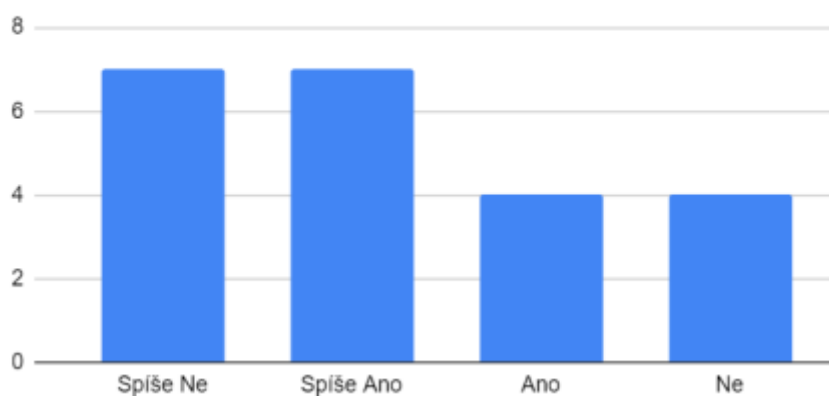

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	8	24
Spíše NE	2	7	14
NE	1	6	6
		Celkem	48:22
		(1,50 – 2,49)	2,18

Výsledek

Na otázku „Máte obavy nebo výzvy v souvislosti s diverzitou ve školním prostředí?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Kdybyste měli volbu třídy, vybrali byste si třídu bez diverzity?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	4	16
Spíše ANO	3	7	21
Spíše NE	2	7	14
NE	1	4	4
		Celkem	55:22
		(2,50 – 3,49)	2,50

Výsledek

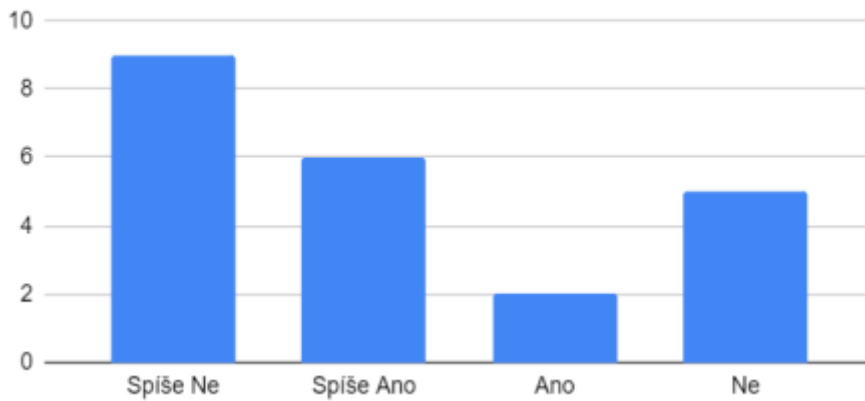
Na otázku „Kdybyste měli volbu třídy, vybrali byste si třídu bez diverzity?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Pátá oblast, zaměřená na xenofobii a nesnášenlivost, obsahuje čtyři otázky. Na první otázku, zda se ztotožňují s inkluzí, respondenti projevili otevřenost k inkluzi. Druhá otázka se ptala, zda učitelé vnímají různorodost mezi žáky, a z odpovědí vyplynulo, že tuto různorodost vnímají. Třetí otázka se týkala obav či výzev spojených s diverzitou ve školním prostředí, přičemž výsledky ukázaly, že učitelé nemají žádné zvláštní obavy. Na čtvrtou otázku, zda by si vybrali třídu bez diverzity, pokud by měli na výběr, odpověděla většina respondentů kladně.

6. oblast

Pracovní neschopnost

Když víte, že máte hodinu v této třídě, je pro vás příprava na vyučování náročnější?

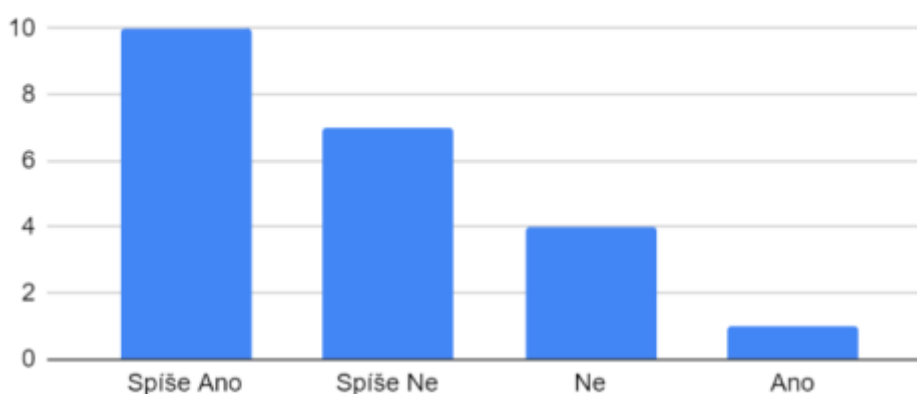

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	2	8
Spíše ANO	3	6	18
Spíše NE	2	9	18
NE	1	5	5
		Celkem	49:22
		(1,50 – 2,49)	2,23

Výsledek

Na otázku „Když víte, že máte hodinu v této třídě, je pro vás příprava na vyučování náročnější?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Očekáváte více přípravy pomůcek a vzdělávacího materiálu?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	10	30
Spíše NE	2	7	14
NE	1	4	4
		Celkem	52:22
		(1,50 – 2,49)	2,36

Výsledek

Na otázku „Očekáváte více přípravy pomůcek a vzdělávacího materiálu?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	6	24
Spíše ANO	3	11	33
Spíše NE	2	4	8
NE	1	1	1
		Celkem	66:22
		(2,50 – 3,49)	3,00

Výsledek

Na otázku „Očekáváte ve třídě pomalejší tempo?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	4	16
Spíše ANO	3	6	18
Spíše NE	2	8	16
NE	1	4	4
		Celkem	54:22
		(1,50 – 2,49)	2,45

Výsledek

Na otázku „Očekáváte záškoláctví?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

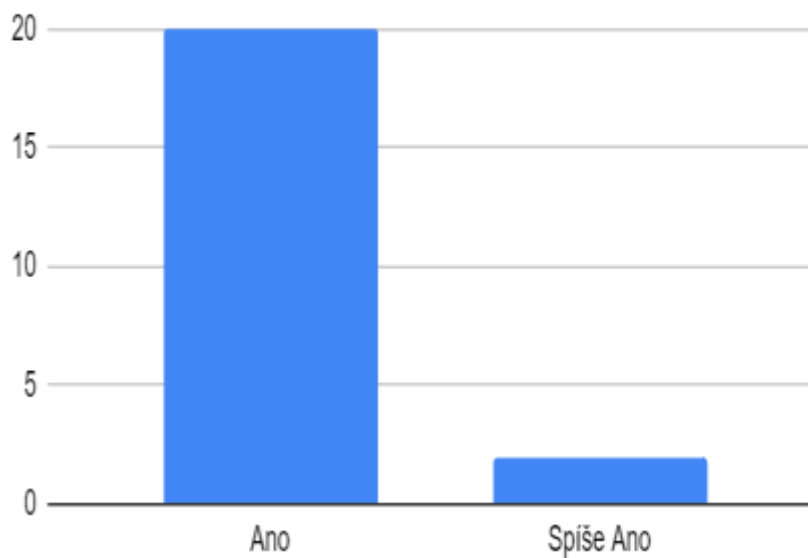

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	2	8
Spíše ANO	3	11	33
Spíše NE	2	5	10
NE	1	4	4
		Celkem	55:22
		(2,50 – 3,49)	2,50

Výsledek

Na otázku „Zařadíte do výuky více aktivizačních metod?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE ANO**.

Oceníte ve třídě přítomnost a spolupráci asistenta pedagoga?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	20	80
Spíše ANO	3	2	6
Spíše NE	2	0	0
NE	1	0	0
		Celkem	86:22
		(3,50 – 4,00)	3,91

Výsledek

Na otázku „Oceníte ve třídě přítomnost a spolupráci asistenta pedagoga?“ vyplývá z šetření **ANO**.

Šestá oblast hodnotí pracovní neschopnost prostřednictvím šesti otázek. První otázka zjišťovala, zda je příprava na výuku náročnější v určitých třídách. Výsledky ukázaly, že učitelé to tak většinou nevnímají. Druhá otázka se ptala, zda očekávají více přípravy pomůcek a vzdělávacích materiálů, a šetření ukázalo, že nikoliv. Třetí otázka se týkala očekávání pomalejšího tempa výuky, a zde respondenti odpovídali kladně. Čtvrtá otázka, zda očekávají záškoláctví, mě překvapila, protože učitelé to spíše neočekávají. Pátá otázka zjišťovala, zda jsou učitelé ochotni zařadit do výuky více aktivizačních metod, a výsledky ukázaly, že ano. Šestá otázka se ptala, zda učitelé oceňují přítomnost a spolupráci asistenta pedagoga ve třídě, a jednoznačně se ukázalo, že asistenta pedagoga oceňují.

7. oblast

Předsudky a stereotypy

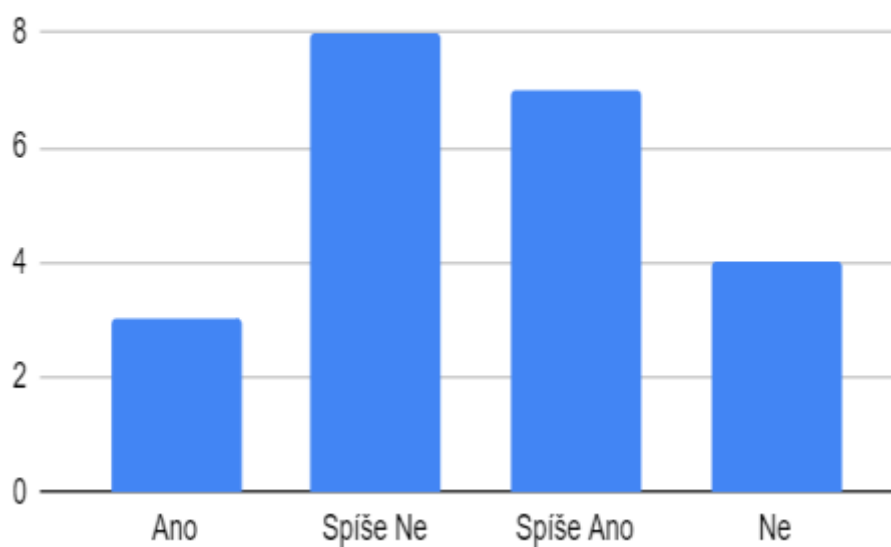

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	1	4
Spíše ANO	3	8	24
Spíše NE	2	9	18
NE	1	4	4
		Celkem	50:22
		(1,50 – 2,49)	2,27

Výsledek

Na otázku „Považujete za obtížné pracovat s romskými žáky?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Zaregistroval/a si předsudky vůči romským žákům ze strany kolegů?

Výrok	Body	Počet respondentů	Výpočet
ANO	4	3	12
Spíše ANO	3	7	21
Spíše NE	2	8	16
NE	1	4	4
		Celkem	53:22
		(1,50 – 2,49)	2,41

Výsledek

Na otázku „Zaregistroval jsi předsudky vůči romským žákům ze strany kolegů?“ vyplývá z šetření **SPÍŠE NE**.

Sedmá oblast se zabývá předsudky a stereotypy prostřednictvím dvou otázek. První otázka se ptala, zda učitelé považují práci s romskými žáky za obtížnou. Respondenti odpověděli, že tuto práci spíše nepovažují za obtížnou. Druhá otázka zjišťovala, zda učitelé zaznamenali předsudky vůči romským žákům od svých kolegů. Výsledky ukazují, že většina respondentů nepocítuje výrazné předsudky vůči romským žákům.

6 Závěr výzkumné části

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, zda se na zdejší škole objevují předsudky a stereotypy vůči romským dětem mezi učiteli a zároveň si odpovědět na otázku, jak tyto situace zvládají a jak je řeší. Pedagogové měli nejprve obavy z dotazníku. Po seznámení se s obsahem se obavy vytratily. Výroky v dotazníku byly kladeny jasně a srozumitelně. I když jsme si vědomi, že předsudky a stereotypy významně ovlivňují náš život, neradi si to připouštíme. Důležitá byla i na úvod vysvětlena poznámka k pojmům, sociální skupina, kde romské dítě se nachází v rámci sociální skupiny, která zahrnuje jeho rodinu, romskou komunitu a širší společnost. Tato sociální skupina může mít vliv na život romského dítěte ve mnoha ohledech. Etnická příslušnost, kde romské dítě je jedinec náležící k romské etnické skupině, což je etnická menšina, která je rozšířená v Evropě a dalších částech světa, má svou vlastní kulturu, tradice a historii. Toto může odkazovat na konkrétní etnickou identitu, nezávisle na sociálních rolích.

Každá oblast výzkumu přinesla různé výsledky. Z celého výzkumu vyplývá, že předsudky učitelé nemají a neovlivňují je ani stereotypy, tedy nedochází k diskriminaci. To potvrzuje, že zdejší základní škola pracuje s dětmi majority stejně jako s dětmi minority. Velkou pomocí a oporou je sociální pedagog, který ve školství hraje klíčovou roli v podpoře a rozvoji žáků, především těch, kteří čelí sociálním a emocionálním obtížím. Naše škola tohoto pedagoga přijala s velkou náručí.

Sociální pedagog nám pomáhá identifikovat žáky, kteří potřebují podporu, a to prostřednictvím pozorování, rozhovorů s učiteli, rodiči a samotnými žáky. Zjišťuje příčiny jejich problémů, které mohou zahrnovat rodinné problémy, sociální izolaci, chudobu, šikanu nebo další formy ohrožení. Poskytuje individuální i skupinové poradenství žákům, kteří potřebují pomoc při zvládnutí sociálních, emocionálních nebo behaviorálních problémů. Pomáhá jim rozvíjet sociální dovednosti, zlepšovat sebeúctu a řešit konflikty. Sociální pedagog úzce spolupracuje s rodinami žáků, poskytuje jim poradenství a podporu, a to zejména v případech, kdy rodinné prostředí negativně ovlivňuje školní výkon a chování dítěte. Pomáhá rodičům nalézt způsoby, jak lépe podporovat své děti. Pracuje s učiteli a dalšími členy školního personálu na vytváření podpůrného a inkluzivního školního prostředí. Poskytuje jim informace a strategie, jak pracovat s žáky, kteří mají speciální potřeby nebo čelí sociálním problémům. Sociální pedagog organizuje a realizuje preventivní programy zaměřené na prevenci rizikového chování, šikany, závislostí a dalších problémů. Tyto programy mohou zahrnovat

workshopy, přednášky a další aktivity pro žáky, rodiče i učitele. Spolupracuje s různými externími institucemi a organizacemi, jako jsou sociální služby, zdravotnická zařízení, neziskové organizace a policie, aby zajistil komplexní podporu pro žáky a jejich rodiny. Sociální pedagog vede podrobnou dokumentaci o své práci, sleduje pokrok žáků a pravidelně hodnotí efektivitu svých intervencí a programů. Na základě těchto hodnocení přizpůsobuje své strategie a metody práce.

Aktivně se podílí na podpoře inkluzivního vzdělávání, usiluje o to, aby všichni žáci měli rovné příležitosti k učení a rozvoji bez ohledu na jejich sociální, ekonomické nebo kulturní zázemí. Práce sociálního pedagoga je tedy velmi různorodá a komplexní, vyžaduje široké spektrum dovedností a znalostí. Jeho cílem je zajistit, aby každý žák měl přístup ke kvalitnímu vzdělání a mohl naplno rozvinout svůj potenciál. Jeho zkušenosti a pomoc naší škole hodně pomáhá.

Základní škola vede seznam dětí se sociálním znevýhodněním. Škola nemá pojem pro dítě romského původu. Seznam dětí se vytvořil pro účely různých podpůrných projektů. Byly posuzovány kritéria jako například posouzení rodiny, pozorování rodinného zázemí, spolupráce se školou, řešení finančních prostředků na pracovní pomůcky a podobně. Tento proces proběhl absolutně individuálně pro každé posuzované dítě. Základní škola Luže byla vybrána MŠMT do „Projektu rovných příležitostí“ pod záštitou NPI. Hlavním cílem projektu je připravit a zavést opatření k řešení rostoucích nerovností ve vzdělávání prostřednictvím poskytování víceetapňové podpory školám v roce 2020 – 2025. V České republice se zvyšují vzdělávací nerovnosti. V naší škole probíhalo v letech 2021/2022 a 2022/2023 doučování v rámci Národního plánu obnovy. Tato investice byla zaměřena na podporu vzdělávání žáků, kteří byli ohroženi školním neúspěchem, jako reakce na výpadek prezenční výuky způsobený pandemií covid-19.

Pro objektivní posouzení výzkumu bych podotkla, že konečný výsledek výzkumu mě potěšil. Je vidět, že třetím rokem naše škola pracuje v tomto projektu a výsledky se dostavují. Pedagogové nepodléhají stereotypům a neobjevují se u nich předsudky vůči romským dětem a nedochází k diskriminaci.

Závěr

Téma předsudků a stereotypů bylo v této práci vybráno s cílem ukázat, jak základní škola v Luži a její pedagogové pracují s menšinovými i většinovými skupinami a zda jsou ovlivněni předsudky a stereotypy. Předsudky a stereotypy nás ovlivňují po celý život. Setkáváme se s nimi od dětství, a právě výchovou svých rodičů a blízkých je můžeme přijmout a často nás to ovlivňuje při utváření vlastního úsudku. Nemusí to být etnická příslušnost, ale může to být náboženství, sexuální orientace a podobně.

V rámci teoretické části jsme se věnovali různým aspektům výchovy a vzdělávání, přičemž jsme se blíže podívali na historii Romů a jejich specifické vzdělávací potřeby. Kapitoly o výchově zahrnovaly různé přístupy a styly, které mají vliv na vývoj a vzdělání jedince, zatímco kapitoly o vzdělávání se zaměřily na jeho zásady, funkce a formy. Historický kontext Romů poskytl potřebné porozumění jejich kulturním a sociálním zvláštnostem, což je klíčové pro efektivní vzdělávání a integraci romských dětí do školního prostředí. Vzdělávání Romů v České republice bylo také analyzováno s ohledem na současné výzvy a přístupy, včetně role romských asistentů ve školách, kteří hrají důležitou roli v usnadňování komunikace mezi školou a romskou komunitou. Všechny tyto kapitoly přinesly vysvětlení, jak je důležité pro jedince výchova, jak ho vést, jak je důležité porozumět etnickým skupinám. Teoretická část je podložena odbornou literaturou. V

Empirická část práce se zaměřila na zkoumání předsudků a stereotypů mezi učiteli základní školy v Luži. Výzkum přinesl pozitivní výsledky, které ukázaly, že učitelé na této škole nepodléhají diskriminaci vůči romským dětem. Naopak, vykazují otevřený a inkluzivní přístup, který je klíčový pro podporu rovných příležitostí ve vzdělávání. Z výsledků výzkumu vyplývá, že předsudky a stereotypy nejsou na této škole významným problémem. Učitelé se snaží o férový a spravedlivý přístup ke všem žákům, bez ohledu na jejich etnický původ. Tento závěr je povzbudivý a naznačuje, že s vhodným přístupem a podporou lze dosáhnout pozitivních výsledků v integraci romských dětí do školního prostředí.

Práce tedy potvrzuje, že s otevřeným přístupem a kvalitní pedagogickou praxí je možné úspěšně čelit předsudkům a stereotypům a vytvářet inkluzivní vzdělávací prostředí pro všechny děti. Tato zjištění mohou být inspirací pro další školy a pedagogy, kteří usilují o zlepšení podmínek pro vzdělávání romských dětí a podporu jejich plné integrace do společnosti.

Seznam použité literatury

- BALVÍN, J. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*, Praha: Radix, 2004. ISBN 978-80-86031-48-9.
- BĚLÍK, V., HOFERKOVÁ SVOBODA, S., KRAUS, B., ANTL, M., HERYNKOVÁ, M. *Sociální patologie – vybraná ohrožení pedagogů*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2022. ISBN 978-80-7465-534-0.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*, Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- GIDDENS, A. *Sociologie*, Praha: AGRO, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GORDON, T. *Výchova bez poražených*, Praha: Malvern, 2000. ISBN 978-80-87580-06-6.
- HAVLÍK, R. KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
- HERYNKOVÁ, M. *Sociální patologie*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2022. ISBN 978-80-7465-534-0.
- HNILICA, K. *Stereotypy, předsudky, diskriminace (pojmy, měření, teorie)*, Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1776-3.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*, Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JAKOUBEK, M. HIRT, T. *Romové: kulturologické etudy*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 978-80-86473-83-X.
- KAJANOVÁ, A., URBAN, D., DAVIDOVÁ, E., ELICHOVÁ, M. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami*, České Budějovice: JČU, 2009. ISBN 978-80-7394-181-9.
- KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat, být respektován*, Praha: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LORENZOVÁ, J. *Sociální pedagogika*, Praha: VŠCHT, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.
- MARADOVÁ, E. *Multikulturní porozumění*, Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2006. ISBN 978-80-86991-82-2.

- MERTIN, V. *Škola pro děti*, Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-500-2.
- NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- NEŠPOR, Z. R. *Dějiny české sociologie*, Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2355-1.
- OBST, O. *Obecná didaktika*, Olomouc. 2017: Univerzita Palackého, ISBN 978-80-244-5141-1.
- PETROVÁ, A. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z obecné psychologie I*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2140-7.
- PETRUŠEK, M. *Dějiny sociologie*, Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3234-3.
- STROUHLA, M. *Teorie výchovy*, Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4212-0.
- ŠČUKA, E. *Cikánský baron jsem já*, Praha: Knihovna Václava Havla, 2019. ISBN 978-80-87490-25-9.
- ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*, Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-1909-5.
- WEINEROVÁ, R. *Romové a stereotypy*, Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2632-1.
- WERNER, C. *Cikáni*, Praha: Slon, 2009. ISBN 978-80-7419-008-7.
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*, Praha: Portál, 2003. ISBN 978-80-7178-800-7.
- Webové stránky EDU.cz, „Projekt: Podpora rovných příležitostí“. Dostupné z: <https://www.edu.cz/npo/projekt-podpora-rovnych-prilezitosti/>.